

Från skog till krog

– Vilka hinder motverkar mer vildsvinskött på marknaden?

- Idag är kostnaderna höga i hela kedjan för att hantera vildsvin och vildsvinskött. Höga kostnader bidrar till exempel till att jägare får dåligt betalt för köttet och konsumenter ett högt pris.
- Marknaden för vildsvinskött är ung och liten i omfattning, 15 procent når butiker och restauranger.
- Okunskap bidrar till att inte konsumenter efterfrågar vildsvinskött i samma utsträckning som annat viltkött.

Foto omslag: (bild 1) Christer Olofsson, Vrena Vilt
(bild 2) Anna Wretling Clarin
(bild 3) Stock.xchg

Från skog till krog

Vilka hinder motverkar mer vildsvinskött på marknaden?

Vildsvinsstammen i Sverige ökar och statistik från Svenska jägareförbundet visar att fler vildsvin skjuts. Att fler vildsvin skjuts innebär att mer kött borde finnas tillgängligt för marknaden. Vildsvinskött är fortfarande ovanligt i butikshyllorna.

För att få en uppfattning om vad som hindrar att mer vildsvinskött når marknaden har vi skickat ut frågeformulär och enkäter till jägarförbund, vilthanteringsanläggningar och livsmedelskedjor. De svar vi fått visar att det finns flera sådana hinder. I denna rapport redogör vi för hur marknaden för vildsvinskött ser ut i dagsläget och pekar på de hinder som finns i ledet från jägare till konsument.

Utredningsenheten

Författare

Anna Wretling Clarin
Joel Karlsson

Sammanfattning

Marknaden för vildsvinkött är en ung marknad jämfört med marknaden för annat viltkött. Marknaden för vildsvinskött fungerar inte likadant överallt i landet. Det beror på att det finns mer eller mindre tät bestånd av vildsvin i olika delar av landet. Det beror också på att vilthanteringsanläggningarna som vildsvinsköttet måste passera för att kunna säljas i butik och restaurang ser olika ut. De flesta vilthanteringsanläggningarna hanterar små volymer vildsvinskött och många av anläggningarna har svårt att få lönsamhet eftersom omkostnaderna är höga för att ta emot enstaka djur. I de vildsvinstäta länen Skåne och Södermanland finns däremot anläggningar som hanterar stora volymer kött och inte har några svårigheter att få lönsamhet i hanteringen. Det är speciellt vidareförädlad kött som går bra att sälja, till exempel korv, varm- och kallrökta produkter. De sex största vilthanteringsanläggningarna i landet hanterade under 2012 cirka 80 procent av det vildsvinskött som hanterades på samtliga anläggningar detta år.

Idag måste allt kött som ska säljas till konsument hanteras på en vilthanteringsanläggning och därför är ett jämnt inflöde av vildsvin till anläggningarna en förutsättning för att nå ut med mer kött på marknaden. I dagsläget visar våra beräkningar att mycket av vildsvinsköttet stannar hos jägarna. Ungefär 15 procent av det kött som fanns tillgängligt år 2012, baserat på avskjutningsstatistik, når ut till butik och restaurang.

Vi har skickat ut enkäter till vilthanteringsanläggningar och frågeformulär till jägarförbund och livsmedelskedjor för att få en bild av hur marknaden för vildsvinskött ser ut. Ett syfte med frågorna var att fånga upp om aktörerna ser några hinder som motverkar mer kött på marknaden. Utifrån de svar vi har fått så kan vi se att det framförallt finns fyra hinder som gör att det inte finns mer vildsvinskött på marknaden. Det är hinder som rör hantering av vildsvinskött, kostnader, priser och okunskap hos konsument. Dessa hinder hänger ihop och därför är det inte så att det bara är ett hinder som motverkar mer kött på marknaden. Jägarförbunden ser först och främst hinder med de avsättningsmöjligheter för köttet som finns idag, kostnaderna blir för höga för att transportera få vildsvin. Vilthanteringsanläggningarna å sin sida ser problem med hur jägarna hanterar viltet och de kostnader som de har för hanteringen. Livsmedelskedjorna menar att det framförallt är okunskapen hos konsumenten som motverkar mer vildsvinskött på marknaden.

Om mer vildsvinskött ska kunna nå marknaden framöver så måste hela marknaden hänga med och det förutsätter också att hela kedjan, från jägare till konsument, fungerar och är redo. I dagsläget är inte hela kedjan redo. Jägarförbund och vilthanteringsanläggningar ser främst sina egna problem och inte varandras. Jägarna jagar först och främst för jaktupplevelsen och ser inte vildsvinen i första hand som ett livsmedel medan vilthanteringsanläggningarnas verksamhet däremot kan vara beroende av just vildsvin. Marknaden kan ge problem för livsmedelsbutiker eftersom det idag är en relativt liten mängd vildsvinskött som finns tillgängligt. Att marknadsföra köttet mot konsument innebär en risk då man inte kan vara säker på att det finns rätt volymer att få tag på. Dessutom måste vi konsumenter få upp ögonen för vildsvinskött och både våga och vilja äta det.

1 Innehåll

1	Inledning.....	1
1.1	Bakgrund och syfte.....	1
1.2	Metod	2
1.2.1	Kontakt med olika aktörer	2
1.3	Omfattning och avgränsning.....	4
1.4	Tack.....	5
2	Marknaden för vildsvinskött	6
2.1	Var finns vildsvinen och hur många finns det?.....	6
2.2	Hur många vildsvin skjuts?	6
2.3	Vildsvinskött = vilthanteringsanläggning	7
2.4	Hur många anläggningar hanterar vildsvin?.....	8
2.4.1	Avstånd mellan anläggningarna	9
2.5	Så här ser marknaden ut.....	10
2.5.1	Från jägare till vilthanteringsanläggning.....	10
2.5.2	Från vilthanteringsanläggning till konsument	12
2.6	Det finns mer kött för marknaden.....	13
3	Vad motverkar mer vildsvinskött på marknaden?.....	15
3.1	Hinder 1: Hantering av vildsvinskött	15
3.2	Hinder 2: Höga kostnader i alla led.....	17
3.3	Hinder 3: Högt pris och låg lönsamhet.....	18
3.4	Hinder 4: Okunskap hos konsument	21
4	Diskussion om marknad och hinder	22
4.1	Jägare	22
4.2	Vilthanteringsanläggning.....	24
5	Vildsvin skapar också möjligheter	27
5.2.1	Egenvärde i sig som djurart	27
5.2.2	Fler jakttillfällen och jaktturism	27
5.2.3	Konsumenter får tillgång till färskt viltkött året runt.....	27
5.2.4	Viktigt vilt för vilthanteringsanläggningarnas varaktighet	28
6	Slutsats.....	29
7	Förslag på frågor att arbeta vidare med	31
8	Referenslista.....	32
8.1	Internet.....	32
8.2	Kontakter	33

Bilaga 1 Så här ser jägarförbund på marknaden för vildsvinskött	34
Vilka är hindren mot att mer kött når marknaden?	34
Regelverkets utformning kring försäljning av vildsvinskött.....	34
Prisnivån på köttet och okunskap hos konsument.....	34
Kostnad för och förenklade trikintester.....	34
Enkätundersökning.....	35
Svenska jägareförbundet	35
Jägarnas Riksförbund.....	36
Frågeformulär.....	38
 Bilaga 2 Vilthanteringsanläggningar och deras syn på marknaden	 39
Vilka är hindren mot att mer kött når marknaden?	39
Kostnader	39
Hantering av jägare och små leveranser.....	39
Den svarta marknaden	40
Marknadsföring.....	40
Enkätundersökning	40
Olika volymer vildsvinskött passerar anläggningarna	41
Det finns kapacitet att hantera mer vildsvinskött	42
Goda avsättningsmöjligheter för vildsvinskött	42
Avsättningen för annat viltkött är god eller mycket god.....	43
Avsättningen för annat viltkött är bättre än för vildsvinskött.....	44
Dålig lönsamhet för vildsvinskött.....	45
Bättre lönsamhet för annat viltkött	46
Bättre lönsamhet för annat viltkött än för vildsvinskött.....	46
Priset gentemot jägare har legat konstant de senaste åren.....	47
Inköpspriset ligger mellan 20 till 30 kr/kg för prima klass.....	48
Hur sker försäljningen av vildsvinskött?.....	49
Djupintervjuer med vilthanteringsanläggningar.....	50
Avskjutningen har minskat stammen	50
Jägare har dålig kunskap i hur vildsvin ska hanteras	50
Den stora kostnaden är den för avfallshantering	50
Bra lönsamhet för vildsvin.....	51
Olika meningar om konkurrensen om viltet	51
Vidareförädlad vildsvinskött säger bra.....	52
Alla typer av konsumenter frågar efter vildsvinskött	52
Det finns en svart marknad.....	52
Enkät	53
Bakgrundsfrågor	53
 Bilaga 3 Så här ser handeln på marknaden för vildsvinskött... 55	
Vilka är hindren mot att mer kött når marknaden?	55
Högt pris i jämförelse med annat kött	55
Tillgång på kött i dagsläget och framöver.....	55
Okunskap hos konsument	55

Enkätundersökning	55
Har försäljningen av vildsvinskött ökat?	55
Är det svårt att få tag på rätt kvalitet och kvantitet?	56
Hur ser lönsamheten ut för vildsvinskött?.....	56
Frågar kunderna efter vildsvinskött?	57
Finns det några hinder för en ökad konsumtion?	57
Frågeformulär.....	58

1 Inledning

1.1 Bakgrund och syfte

Den svenska vildsvinsstammen har ökat kraftigt sedan 1970-talet och vildsvinen finns nu i de mellersta och södra delarna av Sverige. Likaså har antalet skjutna vildsvin ökat de senaste åren. De problem som vildsvin orsakar för i första hand jordbruket har uppmärksammats i olika sammanhang och har behandlats i Jordbruksverket rapport¹ Vildsvin – hur stora kostnader orsakar vildsvin inom jordbruket? Vildsvinen utgör också en resurs och innebär utvecklingsmöjlighet på den svenska landsbygden.

Traditionen i Sverige är att jägare får, utan krav på tillstånd eller godkännande av vare sig lokal eller verksamhet, leverera små mängder av eget fällt vilt till privatpersoner, butiker, restauranger och vilthanteringsanläggningar. Denna möjlighet gäller inte för vildsvin. Köttet från vildsvin ska alltid levereras till en vilthanteringsanläggning, utom när jägaren själv ska äta köttet i det egna hushållet. Att vildsvin ska hanteras på detta särskilda sätt beror på att vildsvin kan vara bärare av trikiner som kan föras vidare till människa.

Att vildsvinen ökar och att fler skjuts borde leda till att det nu säljs mer vildsvinskött till konsument än tidigare. Men vildsvinskött är fortfarande ovanligt i livsmedelsbutiker och på restauranger. Enligt Viltmat.nu så står viltkött för fyra procent av allt kött som äts i Sverige. Älgekött står för den största andelen och vildsvinskött är det viltkött som ökar mest.² Mycket tyder på att det finns faktorer som motverkar att mer vildsvinskött kommer ut på marknaden än vad det gör idag. Beroende på vem man frågar så får man olika svar på vilka dessa hinder är och hur de kan lösas.

Vi har mot bakgrund av ovanstående resonemang tittat närmare på hur marknaden för vildsvinskött ser ut och vilka hinder som enligt olika aktörer motverkar att mer vildsvinskött når marknaden. Syftet med utredningen är att:

- Redogöra för hur den svenska marknaden ser ut för vildsvinskött från jägare till konsument.
- Redogöra för vilka hinder som finns i dagsläget för att mer vildsvinskött ska komma ut på marknaden.

Förhoppningen är att rapporten kan ge en övergripande bild av hur marknaden fungerar för vildsvinskött i Sverige och beskriva de hinder som motverkar ytterligare konsumtion av vildsvinskött. Underlaget kan förhoppningsvis användas för fortsatta studier och för att hitta möjliga lösningar för hur det ska komma ut mer vildsvinskött på marknaden.

1 Jordbruksverket (2010)

2 www.viltmat.nu, 2013-01-17

1.2 Metod

Hur ser marknaden ut för vildsvinkött? För att svara på frågan har vi analyserat hela kedjan, från jägare till konsument. Konsumenternas perspektiv har vi fångat upp genom handeln, det vill säga livsmedelskedjor, grossist och gårdsbutiker. Vi har inte gjort någon särskild konsumentundersökning för detta ändamål. Vi har inte heller hittat någon annan undersökning med det perspektivet. Vi bedömer ändå att vi har fått en bra bild av hur marknaden ser ut och vilka hinder de olika leden i kedjan ser motverkar mer kött på marknaden. Bilden har vi fått genom kontakt med jägarförbund, vilthanteringsanläggningar, livsmedelskedjor, grossist och gårdsbutiker. Vi har skickat ut enkäter och frågeformulär till de olika aktörerna och vi har även gjort djupintervjuer med vilthanteringsanläggningar som har gårdsbutik. Hur och vilka vi har varit i kontakt med redogör vi för i avsnitt 1.2.1.

Det är intressant i sammanhanget att räkna på hur mycket vildsvinkött som finns tillgängligt, hur mycket kött som går via vilthanteringsanläggningar och hur mycket som stannar hos jägarna. Utifrån statistik från Svenska jägareförbundet och vilthanteringsanläggningar beräknar och uppskattar vi hur mycket vildsvinskött som passerar vilthanteringsanläggningar och därmed blir tillgängligt för marknaden. Beräkningarna gör vi i avsnitt 2.

1.2.1 Kontakt med olika aktörer

1.2.1.1 Jägarförbund

Den 2 juli 2013 skickade vi ett frågeformulär till Svenska jägareförbundet³ och till Jägarnas Riksförbund⁴ med frågor om utveckling av antalet vildsvin, avskjutning, hantering av vildsvinskött och marknaden för köttet. Vi fick svar den 20 respektive den 21 augusti ifrån förbunden. I bilaga 1 sammanställer vi de svaren och här finns frågeformuläret i sin helhet. Vi har även använt de svar vi har fått från jägarförbunden i andra delar av vår analys, i de fallen så syns det tydligt i texten.

1.2.1.2 Vilthanteringsanläggningar

Den 2 februari 2013 skickade vi ut en enkät till samtliga vilthanteringsanläggningar som under 2012 var godkända av Livsmedelsverket att hantera klövvilt (vilket inkluderar vildsvin) och fanns i län där det skjutits vildsvin⁵. Att anläggningen är godkänd av Livsmedelsverket innebär att den uppfyller kraven både i förordning (EG) nr 852/2004 och i förordning (EG) nr 853/2004 om animaliska livsmedel samt andra krav i livsmedelslagstiftningen.⁶ Enkäten har gett oss en bild av bland annat vilka anläggningar som hanterade vildsvin under 2012 och hur många vildsvin som hanterades på anläggningarna detta år. Det finns tamboskaps-slakterier som också hanterar vilt och i rapporten klassificeras alla slakterier och vilthanteringsanläggningar som hanterar vilt som vilthanteringsanläggningar.

Enkäten skickade vi ut tillsammans med en annan enkät som gick till samtliga slakterier och vilthanteringsanläggningar som fick en sänkt köttkontrollavgift år

3 Svenska jägareförbundet, 2013-08-21

4 Jägarnas Riksförbund, 2013-08-20

5 Svenska jägareförbundet, avskjutningsstatistik, 2013-08-30

6 Livsmedelsverket (2007)

2012.⁷ I enkäten för den sänkta avgiften för köttkontroll så ingick bland annat en fråga om vilka djurslag som slaktades och hanterades på anläggningen. Det ställdes ingen specifik fråga om vildsvin utöver detta.

En påminnelse gick ut den 6 mars 2013 till de anläggningar som inte svarat på någon av enkäterna inom utsatt svarsdatum. Slutligen gick påminnelser gick ut via e-post den 19 augusti till större anläggningar som inte svarat på enkäten. Samtidigt som enkäten genomfördes så gjorde vi också en inventering av anläggningarnas webbsidor, när sådana fanns. Speciellt noterades om anläggningarnas webbsidor nämner att anläggningen hanterar vilt och om anläggningen i så fall köper in vildsvin.

Totalt har vi identifierat 71 anläggningar som kan ha hanterat vildsvin under 2012, dvs. anläggningar som:

- är godkända av Livsmedelsverket att hantera vildsvin,
- finns i områden där det skjuts vildsvin,
- inte har svarat på enkäten om sänkt kontrollavgift eller angett att de hanterar vildsvin (se ovan).

Av de totalt 71 anläggningarna har 58 anläggningar (81 procent) svarat på vår enkät om marknaden för vildsvinskött och 47 anläggningar har i enkäten svarat att de år 2012 hanterade vildsvin. Av anläggningar som inte svarat på enkäten kunde ytterligare tio anläggningar som troligen hanterade vildsvin 2012 identifieras utifrån enkäten om sänkt köttkontrollavgift (en anläggning) och webbsidor. För resterande tre anläggningar är informationen för bristfällig för att avgöra om de hanterade vildsvin eller inte. Två av anläggningarna var inte aktiva under början av 2013 och en anläggning saknar webbsida. Samtliga tre anläggningar hade en låg köttkontrollavgift under 2012, vilket antyder en låg slaktvolym. Totalt har därmed 57 anläggningar som troligen hanterade vildsvin identifieras.

Av de tio anläggningar som troligen hanterade vildsvin men inte svarat på vår enkät hanterade två anläggningar endast eget vilt, tre anläggningar styckade endast för återtag och resterande fem anläggningar köpte med säkerhet eller troligen in vildsvin under år 2012. Av dessa anläggningar hade alla utom två, enligt enkäten om sänkt köttkontrollavgift, relativt små slaktvolym, där den ena anläggningen främst slaktar tamboskap och den andra främst vilt. För att öka säkerheten i skattningen av hur mycket vildsvinskött som hanterades på anläggningarna så har enkäten i efterhand kompletterats med ungefärligt antal hanterade vildsvin på den större vilthanteringsanläggningen.

Vi har även gjort tre djupintervjuer med vilthanteringsanläggningar, den 3 respektive den 24 september och den 9 oktober. Två av anläggningarna har vi besökt och den tredje anläggningen pratade vi med på telefon. Samtliga anläggningarna har gårdsbutik. Anledningen till fördjupningen var för att få mer underlag till vilka hinder som motverkar att mer vildsvinskött når marknaden. Att anläggningarna även har gårdsbutik gjorde att vi delvis fick med konsumentperspektivet. Vilt- hanteringsanläggningarna ligger i Södermanland, Kalmar och Skåne län och volymerna de hanterade under år 2012 varierar dem emellan.

7 Jordbruksverket (2013)

Svaren från enkäterna och djupintervjuerna hanteras med anonymitet och därför sammanställer vi svaren i bilaga 2 och anger inte detaljerade uppgifter.

1.2.1.3 Livsmedelskedjor och grossister

Den 28 augusti skickade vi ett frågeformulär till fyra livsmedelskedjor med bland annat frågor om försäljning av vildsvinskött, prisuppgifter och marknadsföring. Vi fick svar från Axfood⁸, Coop⁹ och ICA¹⁰. Vi skickade också ut samma frågeformulär till två storköksgrossister. Vi fick svar från Sodexo¹¹ som är ett företag som arbetar inom måltidsservice och levererar måltider till restauranger, storkök m.m.

I bilaga 3 så sammanställer vi de svar vi fick från handeln och här finns även frågeformuläret i sin helhet. Vi har även använt de svar vi fått i andra delar av vår analys, i de fallen så syns det tydligt i texten.

1.3 Omfattning och avgränsning

Syftet med rapporten är inte att ge lösningar på de hinder eller de problem som enligt jägarförbund, vilthanteringsanläggningar eller handeln motverkar mer vildsvinskött på marknaden. Syftet är däremot att redogöra för hur marknaden för vildsvinskött ser ut och vilka hinder som aktörerna anser motverka mer kött på marknaden. Jägarförbund, vilthanteringsanläggningar och handeln har alla olika perspektiv och ser olika på de hinder de nämner. I avsnitt 3 så sammanställer vi de hinder som respektive led ser som motverkar att mer vildsvinskött kommer ut på marknaden. I bilaga 1-3 så finns sammanställningar från enkäterna och frågeformulären med jägarförbund, vilthanteringsanläggningar och livsmedelskedjor.

För att nå konsumentledet har vi vänt oss till livsmedelskedjor, grossist och till gårdsbutiker. De har fått frågor om vilka konsumenter som köper vildsvinskött, vilken typ av kött de köper, om konsumenter frågar efter vildsvinskött och vilka hinder de ser för mer kött på marknaden m.m. Vi har inte ställt frågorna direkt till konsument. Vi har inte heller varit i kontakt med restauranger för att på så sätt nå konsumentledet. De försäljningspriser på vildsvinskött från livsmedelsbutiker som vi redovisar i avsnitt 3.3 har vi hämtat från butiker i Jönköping. Vi har också hämtat priser från vilthanteringsanläggningar som har gårdsbutik, men de ligger i olika delar av landet.

Rapporten fokuserar på marknaden för vildsvinskött och berör inte andra köttslag i någon större utsträckning förutom i jämförande perspektiv. I frågeformuläret till livsmedelskedjorna ställde vi frågor om annat viltkött för att få ett jämförande perspektiv med vildsvinskött. Det handlade då om frågor kring försäljning av kött, avsättning för köttet, pris, konsumenternas efterfrågan m.m. Vi har i avsnittet där vi jämför försäljningspriser även tagit med priser för älg-, rådjur- och hjortkött för att kunna se skillnader mellan priser för vildsvinskött och annat viltkött.

Rapporten redogör för den svenska marknaden för vildsvinskött och det innebär att vi inte beskriver hur marknaden ser ut i andra länder eller den handel som finns

8 Axfood, 2013-09-18

9 Coop, 2013-09-19

10 ICA, 2013-08-28

11 Sodexo, 2013-09-19

med viltkött mellan länder. Vi redogör och analyserar därför inte de hinder och möjligheter som uppstår genom handel med andra länder.

För att förstå vad de hinder som avser kostnader och pris innebär för jägare och vilthanteringsanläggningar gör vi i avsnitt 4 några enkla beräkningar. Beräkningarnas syfte är att visa på kostnadernas storlek och de gör inte anspråk på att vara kompletta på något vis. Vi visar kostnadernas storlek för jägare att leverera vildsvin till anläggning och kostnader för vilthanteringsanläggningar att hantera vildsvin. Även om beräkningarna inte kan ge en bild av de totala kostnaderna som aktörerna har så kan de ändå ge en fingervisning om var problematiken ligger.

1.4 Tack

Vi vill framföra ett stort tack till alla de vilthanteringsanläggningar som har tagit sig tid att svara på våra frågor om vildsvin och som därmed bidragit till att ge en heltäckande bild av hanteringen av vildsvin på anläggningarna. Ett speciellt tack riktas till de vilthanteringsanläggningar som dessutom tagit emot oss och svarat på mer djupgående frågor. Ett stort tack även till Svenska jägareförbundet och till Jägarnas Riksförbund som gett oss sin bild av marknaden för vildsvinskött. Tack även till de livsmedelskedjor och till grossist som svarat på frågor kring försäljning av vildsvinskött.

2 Marknaden för vildsvinskött

2.1 Var finns vildsvinen och hur många finns det?

Innan vi kan börja resonera kring hur marknaden ser ut för vildsvinskött så måste vi få en bild av var vildsvinen finns och hur många de egentligen är. Detta är en bild som är svår att ge eftersom det inte finns några säkra uppgifter därom. Både Svenska jägareförbundet och Jägarnas Riksförbund menar att antalet vildsvin varierar mycket över året och mellan år. Stränga vintrar kan innebära att många unga djur dör medan många djur föds och överlever ett bra ollonår. Eftersom vildsvinen rör sig över stora områden och eftersom de är skygga och nattaktiva djur så kan de också vara svårinventerade. Jakttrycket påverkar också antalet och får stammen att variera över året. Jägarnas Riksförbund och Svenska jägareförbundet uppskattar vildsvinen i antal till ett par hundratusen individer respektive cirka 150-200 000 (se bilaga 1).

Värt att notera är att i början av 1980-talet fanns det färre än 100 frilevande vildsvin i landet och tio år senare bestod stammen av cirka 500 djur¹². Öknings- och spridningstakten har med andra ord varit snabb.

Vildsvinen breder ut sig från söder mot norr och från öster mot väster. Enligt Svenska jägareförbundet kan man säga att vildsvinen idag har etablerat sig i Skåne, Blekinge, Kalmar och Södermanlands län. I övriga län pågår fortfarande en spridning eftersom alla lämpliga områden för vildsvin att etablera sig inte är upptagna ännu. Det finns med andra ord utrymme för stammen att sprida sig ytterligare. Förbundet menar också att man framöver kan vänta en etablering i av alla för vildsvinen lämpliga områden söder om en linje: södra Värmlands-mellersta Örebro län-norra Västmanland-norra Uppsala län. Norr om denna linje kommer det enligt förbundet troligen att finnas enstaka djur och lokala populationer, men inga större mängder djur.

2.2 Hur många vildsvin skjuts?

Jägarförbunden anser att vildsvin skapar många jakttillfällen och är en jaktlig resurs. Enligt Svenska jägareförbundets prognoser så sköts cirka 97 900 vildsvin jaktåret 2012–2013. Det innebar att de sköts fler vildsvin detta år jämfört med de tre tidigare jaktåren då det sköts cirka 55 000 vildsvin.¹³ Förbundet tror att avskjutningen även framöver kommer att variera mellan olika år beroende på hur många vildsvin som föds och hur klimatet är. De tror också att antalet skjutna vildsvin kommer att öka i cirka 30 år eftersom djuren fortfarande är i en spridningsfas och på grund av att de inte ännu etablerat sig i många lämpliga områden. Liksom uppskattningar av antalet vildsvin så grundar sig avskjutningsstatistiken på uppskattningar. Att det endast finns uppskattningar och inte några säkra siffror beror bland annat på att det inte finns någon skyldighet för jägare att rapportera antalet skjutna vildsvin.

12 Jordbruksverket (2010)

13 Svenska jägareförbundet, 8 november 2013

Förutom att vildsvin skjuts så dör de även av naturliga orsaker och är involverade i viltolyckor. Enligt statistik från Nationella Viltolycksrådet¹⁴ så har viltolyckorna med vildsvin ökat från 2 445 olyckor år 2010 till 4 198 år 2012. Till och med oktober i år så har det skett 2 203 trafikolyckor med vildsvin involverade.

2.3 Vildsvinskött = vilthanteringsanläggning

Till skillnad från annat viltkött så får inte jägare leverera kött av eget fällt vildsvin till privatpersoner, butiker och restauranger. Köttet från vildsvin ska *alltid* levereras till en vilthanteringsanläggning, utom när köttet ska ätas av jägaren själv i det egna hushållet (enligt LIVSFS 2005:20 om livsmedelshygien).¹⁵ Det innebär att vildsvin, vare sig som primärprodukter eller i form av kött, inte ens vid enstaka tillfälle och inte i någon mängd får ges bort eller säljas av jägaren. Omvänt gäller att konsumenter och detaljhandelsanläggningar inte kan ta emot eller köpa primärprodukter eller kött från vildsvin direkt från jägaren. Alla leveranser ska gå igenom en vilthanteringsanläggning. Samma sak gäller för kött från björn och andra vilda djur som kan vara smittade av trikiner och för kött från hjort i hägn som inte är friförklarade från tuberkulos.

En vilthanteringsanläggning är ett slakteri för vilt som har godkänts av Livsmedelsverket och som uppfyller kraven både i förordning (EG) nr 852/2004 och i förordning (EG) nr 853/2004 om animaliska livsmedel samt andra krav i livsmedelslagstiftningen¹⁶. Att anläggningarna är godkända innebär att de bland annat kan sälja köttet i egen butik, till restaurang, till grossister eller exportera det till andra länder. Vilthanteringsanläggningar hanterar frilevande vilt och hägnat vilt. Frilevande vilt avser vilda hov- och klövdjur, hardjur, landlevande däggdjur och frilevande vild fågel som jagas i syfte att bli livsmedel. Hägnat vilt avser hägnade strutsfåglar och hägnade landlevande däggdjur.

Jägaren ska leverera viltet med hud på till vilthanteringsanläggningarna, men inälvorna får vara urtagna. Efter det att huden tagits av från djuret så ska en officiell veterinär från Livsmedelsverket besikta köttet. Kontrollen innebär en besiktning av kropp och inälvor och i samband med denna så tas ett trikinprov eller så ska veterinären se till att ett sådant prov tas. Anledningen till att man tar ett trikinprov är för att de livsmedelsburna riskerna med vildsvinskött anses vara större än för annat viltkött då grisarna kan vara bärare av trikiner.¹⁷ Trikiner är små parasitära maskar som kan infektera flera olika arter av däggdjur, främst rovdjur och allätare. Infektion uppstår genom att ett djur äter kött som innehåller levande trikinlarver. Eftersom vildsvin är allätare och också kan äta kadaver, möss, sork, larver, mask och insekter så kan de få i sig trikinlarver. Larverna kan utvecklas vidare och leva i muskelfäskningen. Sjukdomen som uppstår vid trikininfektion heter trikinos och är en zoonos vilket innebär att sjukdomen kan smitta mellan djur och människa. Infektion hos människa kan ge symptom som muskelsmärta, långvarig feber och har ibland dödlig utgång.¹⁸

14 Nationella viltolycksrådet, <http://www.viltolycka.se/>, 2013-09-26

15 Livsmedelsverket (2007)

16 Livsmedelsverket (2007)

17 Livsmedelsverket (2007)

18 SVA, <http://www.sva.se>, 2013-02-13

2.4 Hur många anläggningar hanterar vildsvin?

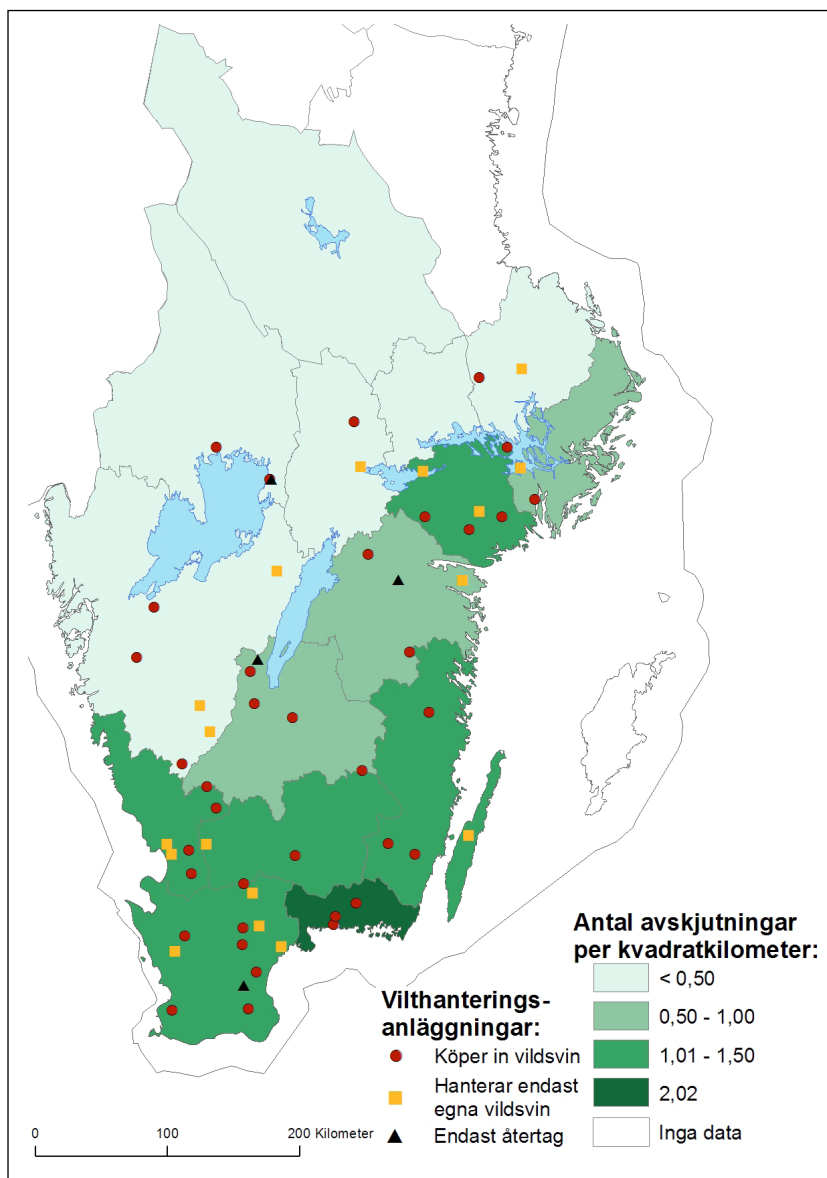
I dag finns det 167 vilthanterings- och styckningsanläggningar som är godkända av Livsmedelsverket för att slakta vilt.¹⁹ Vilthanteringsanläggningarna ökar i antal, år 2012 fanns det 159 anläggningar. Att anläggningarna är godkända ett visst år innebär inte att de hanterar vilt varje år.

Vi har identifierat att 57 vilthanteringsanläggningar hanterade vildsvin under 2012. Att de har identifierats innebär att vi genom att skicka ut enkäter har säkerställt att 48 anläggningar med säkerhet hanterade vildsvin och ytterligare nio anläggningar har vi säkerställt genom att besöka företagets webbsidor. Mer information om enkäten till vilthanteringsanläggningarna finns i avsnitt 1.2.1.2

Det finns anläggningar som hanterar vildsvin i hela södra Sverige, se figur 1. Alla anläggningar köper inte in vilt från jägare utan vissa av anläggningarna hanterar endast eget vilt. Det finns också några anläggningar som bara styckar viltet för återtag. Återtag innebär att anläggningen tar emot vilt, styckar och förpackar köttet, och lämnar sedan tillbaka det till jägaren. Enligt enkätsvaren eller företagets webbsidor så var det 17 anläggningar som endast hanterade eget vilt år 2012 och fyra anläggningar styckade för återtag. Resterande 36 anläggningar köpte in vildsvin under 2012. Att en anläggning köper in vildsvin behöver inte betyda att de köper djur från vilken jägare som helst, utan vissa anläggningar köper från jägare de har avtal med eller känner sedan tidigare. Vilthanteringsanläggningarna skiljer sig också mycket åt i hanterad volym, några anläggningar hanterar till exempel ett eller fåtal vildsvin om året medan andra hanterar större volymer varje år, se 2.5.1.1.

Om antalet anläggningar per län sätts i relation till det enligt Svenska jägareförbundet uppskattade antalet skjutna vildsvin under jaktåret 2012/2013 så är det tydligt att antalet skjutna vildsvin per anläggning är lägre i Södermanland, Skåne och Halland län jämfört med andra län där vildsvinen inte är lika etablerade, se figur 1 och tabell 1. Anläggningarna ligger också tätare i dessa län, jämfört med andra län där det finns vildsvin. Där vildsvinen är väl etablerade visar statistik att antalet skjutna vildsvin har ökat minst. Vid en jämförelse mellan de två senaste jaktåren 2011/12 och 2012/2013 så har antalet skjutna vildsvin ökat minst i Södermanland, Skåne och Hallands län.

¹⁹ Livsmedelsverket, www.livsmedelsverket.se, 2013-02-11.

Figur 1 Av oss lokaliserade vilthanteringsanläggningar, 57 stycken^a, som hanterade vildsvin år 2012 och antal skjutna vildsvin per km² (i län) jaktåret 2012/2013.

a Koordinaterna är baserade på de adresser som anläggningarna angett till Livsmedelsverket.

Källa: Svenska jägareförbundet, Livsmedelsverket och Jordbruksverket (egen bearbetning)

2.4.1 Avstånd mellan anläggningarna

Avståndet mellan två närliggande vilthanteringsanläggningar är i genomsnitt 24 km, se figur 1 och tabell 1. Det är avståndet för anläggningar som både köper in vilt, hanterar eget vilt eller styckar för återtag. Om man mäter avståndet mellan de anläggningar som köper in vildsvin så hamnar det på 33 km. Hur långt avståndet är mellan anläggningarna kan vara av speciellt intresse för jägare som vill sälja vilt eftersom det påverkar transportkostnaden, speciellt vid leveranser av få vildsvin. Samtidigt är skillnaderna stora mellan olika regioner. Det kan därför ibland vara långa avstånd till närmsta anläggning.

Tabell 1 Avstånd från en anläggning till den närmsta anläggningen, km

	Medelvärde	Minvärde	Maxvärde
Alla anläggningar som hanterar vildsvin	24	1	69
Anläggningar som köper in vildsvin	33	6	78

Källa: Livsmedelsverket och Jordbruksverket (egen bearbetning)

Om vilthanteringsanläggningarna var jämnt fördelade över landet skulle det innebära att en jägare i genomsnitt har cirka 16,5 km till närmaste anläggning som köper vildsvin, då avses fågelvägen. Som närmast ligger anläggningar som köper in vildsvin 6 km ifrån varandra och avståndet kan vara upp till 78 km. Anläggningarna är inte jämt fördelade utan ligger tätare i vissa delar av landet och betydligt glesare i andra delar. Att avstånden skiljer sig åt kompenseras delvis av att en del anläggningar erbjuder depåer där jägarna kan lämna sitt vilt, utan att behöva åka hela vägen till anläggningen. Hur långt det kan vara för en jägare till närmaste anläggning beror alltså på var hon eller han befinner sig.

2.5 Så här ser marknaden ut

2.5.1 Från jägare till vilthanteringsanläggning

Hur mycket vildsvinskött som hanteras i ett län och hur många vilthanteringsanläggningar det finns är troligen relaterad till hur stor och stabil avskjutningen av vildsvin har varit de senaste åren. Skåne och Södermanlands län skiljer sig från de andra länen genom att avskjutningen varit hög och stabil de senaste åren, se tabell 2. I de län där det sköts flest vildsvin per km² jaktåret 2012/2013 finns det generellt fler vilthanteringsanläggningar per km² än i län där det sköts mindre vildsvin per km². I Blekinge, Halland, Skåne och Södermanlands län så sköts det över ett vildsvin per km² och antalet anläggningar per km² är betydligt högre än i andra län med vilthanteringsanläggningar som hanterar vildsvin. Avskjutningen har varierat mer i Blekinge och Halland mellan åren än i Södermanland och Skåne län. I andra län har avskjutningen varit lägre än ett vildsvin per km² och varierat mellan åren.

Tabell 2 Antal skjutna vildsvin (jaktår 2011/2012 och 2012/2013) och vilthanteringsanläggningar som hanterar vildsvin per län

Län	Avskjutning jaktår 2012/2013 ^a	Avskjutning jaktår 2011/2012 ^a	Antal vilthanteringsanläggningar
Blekinge	5940	2380	3
Dalarna	210	160	0
Halland	6820	3110	7
Jönköping	5690	2220	4
Kalmar	16290	6520	2
Kronoberg	10850	3630	4
Skåne	16720	13340	12
Södermanland	7460	6760	8
Stockholm	5350	4622	0
Uppsala	3150	2240	2
Värmland	220	60	3
Västmanland	1450	470	1
Västra Götaland	4180	2380	6
Örebro	3070	1110	1
Östergötland	10500	5910	4
Totalt	54912	97900	57

^a Uppskattat antal skjutna vildsvin per jaktår av Svenska jägareförbundet.

Källa: Svenska jägareförbundet och Jordbruksverket

I Kalmar, Kronoberg och Östergötlands län skjuts det också ungefär minst ett vildsvin per km² utan att antalet anläggningar per km² är högre än andra län med vildsvin. Kalmar län skiljer sig genom att det hanteras relativt mycket vildsvinskött i relation till avskjutningen. Det vill säga, det finns en anläggning som hanterar mycket vildsvinskött i länet. Jönköpings och Kronoberg län har också vardera en anläggning som hanterar mycket vildsvinskött. Jönköpings län skiljer sig här genom att avskjutningen per km² är lägre än i många andra län med vildsvin. Det är troligt att just dessa större anläggningar samt de större anläggningar som finns i de närliggande länen Skåne och Södermanland delvis förklarar det låga antalet anläggningar i Kronoberg och Östergötland, då flera av de nämnda anläggningarna har depåer där. Västmanlands län skiljer sig mot andra län genom att volymen vildsvinskött som hanteras på vilthanteringsanläggningar motsvarar en stor andel av avskjutningen i länet, trots att relativt få vildsvin sköts i länet och att det finns relativt få anläggningar. Avskjutningen har också varierat mycket mellan åren i detta län. Förklaringen kan sannolikt vara den att det finns en större anläggning som köper vildsvin inte bara i länet utan också köper från närliggande län.

2.5.1.1 Få anläggningar hanterar de stora volymerna

Det är några få anläggningar som hanterar nästan allt vildsvinskött som passerar vilthanteringsanläggningar. Enligt våra beräkningar var det nio vilthanteringsanläggningar som hanterade mer än nio ton vildsvinskött år 2012. Dessa anläggningar köpte in vildsvin och hanterade över 85 procent av allt vildsvinskött som passerade vilthanteringsanläggningar detta år. De sex största anläggningarna, som

hanterade minst 45 ton vildsvinskött, hanterade 80 procent av det vildsvinskött som hanterades på vilthanteringsanläggningarna.

Hur stabil och hög avskjutningen är påverkar troligen hur vilthanteringsanläggningarna är strukturerade och lokaliserade. I Skåne och Södermanlands län har avskjutningen varit hög, både i absoluta och relativa termer, de senaste åren. I dessa län finns också ett antal större lokala leverantörer av vildsvin. Tillsammans är detta säkerligen en del av förklaringen till att det finns relativt många större anläggningar i länen. Det är dessutom inte omöjligt att det finns ett självförstärkande samband. Strukturen skiljer sig mellan länen. I Skåne finns fyra av de nio anläggningar som hanterade över nio ton vildsvinskött och dessa anläggningar hanterade ungefär 97 procent av volymen vildsvinskött som hanterades på anläggningar i länet. Av de resterade åtta anläggningar i Skåne hanterade ungefär hälften under ett ton vildsvinskött. I Södermanlands län fanns det år 2012 bara en anläggning som hanterade över nio ton vildsvinskött och stod därmed för drygt 40 procent av den totala volymen vildsvinskött som hanterades på anläggningar i Södermanland. I jämförelse med Skåne län så finns det endast någon anläggning som hanterar mindre än ett ton vildsvinskött.

I andra delar av Sverige där avskjutningen har varit mer ojämn och lägre de senaste åren har större anläggningar, som hanterar över nio ton vildsvinskött, vuxit fram med större upptagningsområden. De ligger därför bland annat längre ifrån varandra än anläggningarna i Skåne och Södermanlands län. Hur många mindre anläggningar det finns och var de finns beror bland annat på hur många vildsvin som skjuts, avstånd till större anläggningar och om det finns större leverantörer av vildsvin.

Vildsvin som skjuts i ett län behöver inte nödvändigtvis hanteras i en vilthanteringsanläggning i samma län, men det är tydligt att hur stor del av de skjutna vildsvinen som hanteras i vilthanteringsanläggningar varierar mellan olika delar av landet. Hälften av de vildsvin som sköts i Skåne jaktåret 2012/2013 hanterades i vilthanteringsanläggningar i samma län. I de flesta andra län hanterades en betydligt mindre andel av på anläggningar i samma län. Nivåerna var lite högre i Jönköping (34 %), Södermanland (18 %), Västmanland (13 %) och Kalmar län (10 %). Det som dessa fyra län har gemensamt är att de hade anläggningar som hanterade motsvarande 200 vildsvin och att länen, förutom Västmanland, hade minst en anläggning som hanterade motsvarande 500 vildsvin. För att komma upp i den volymen så hade alla större anläggningar utanför Skåne och Södermanland depåer som minskar transportkostnaden för jägarna. Depåerna behöver inte ligga i samma län som anläggningen utan de finns troligen där tillgången på vildsvin gör det lönsamt att hämta för anläggningen.

2.5.2 Från vilthanteringsanläggning till konsument

Som nämnts tidigare så måste vildsvinsköttet passera en vilthanteringsanläggning för att kunna säljas till konsument, butik, restaurang m.m. Enligt vår enkätundersökning så säljer vilthanteringsanläggningarna vildsvinsköttet framförallt direkt till konsument, ofta via gårdsbutik. De säljer också köttet till detaljhandeln och till restaurang. De största vilthanteringsanläggningarna säljer framförallt köttet vidare till grossister, livsmedelsbutiker och de har dessutom ofta egen gårdsbutik eller liknande. Men även mindre anläggningar säljer till lokala livsmedelsbutiker. Att anläggningarna säljer köttet i gårdsbutik och till restaurang är lika vanligt bland

mindre som större anläggningar. I vår enkät svarade sex anläggningar att de under 2012 sålde vildsvinskött till livsmedelsbutik, 14 anläggningar sålde köttet vidare till restaurang och åtta till grossist. En vilthanteringsanläggning som vi har gjort djupintervju med och som tillhör de fem största anläggningarna angav att cirka 80 procent av det kött som hanterades på anläggningen gick till livsmedelsbutiker, restaurang och grossist. En grossist kan vara en annan vilthanteringsanläggning eller ett annat företag som säljer köttet vidare till butik, restaurang m.m. Det finns med andra ord generellt få mellanhänder vad gäller försäljningen av vildsvinskött.

De livsmedelskedjor som ingick i vår undersökning, se bilaga 3, anger att vildsvinsköttet de säljer i butikerna i huvudsak kommer från de fem största vilthanteringsanläggningar, det vill säga de anläggningar som hanterar störst volymer. Några av livsmedelskedjorna tar också in kött från mindre anläggningar, men då från anläggningar som hanterar över 500 vildsvin eller anläggningar i närheten av butiken. Det innebär att det är avståndet och utbudet som avgör vilken anläggning som butikerna köper in köttet ifrån. Livsmedelskedjorna anger att de inte har några problem i dagsläget med att få tag på den kvantitet och den kvalitet som de vill ha. Men däremot vågar de inte satsa på kampanjer eftersom de är osäkra på om de kan få rätt kvantitet. Idag är efterfrågan liten på vildsvinskött men den ökar mer än för annat viltkött. ICA anger till exempel att vildsvinskött står för cirka 12 procent av totala volymen vilt och att volymerna ökat mycket. Coop anger att vildsvinskött står för cirka fem procent av försäljningen av viltkött.

Det importeras också vildsvinskött som bland annat serveras på restaurang och inom vård och skola. Importen innebär att det kommer ut mer vildsvinskött på marknaden än det som hanteras på vilthanteringsanläggningar i Sverige. Det är därför svårt att uppskatta hur stora volymer vildsvinskött som finns på marknaden i ledet efter vilthanteringsanläggningar.

2.6 Det finns mer kött för marknaden

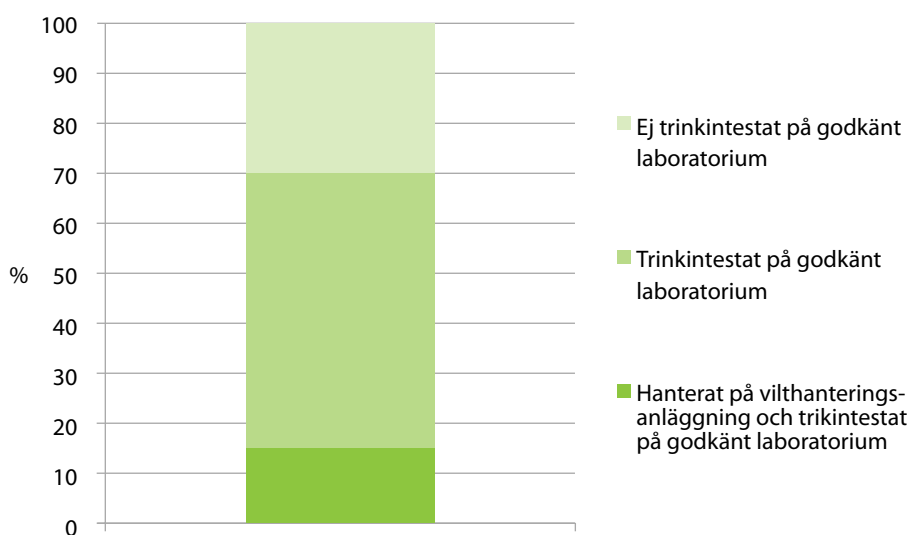
Svenska jägareförbundet uppskattar att cirka 97 900 vildsvin sköts jaktåret 2012/2013. Vid en antagen genomsnittlig slaktvikt på 30 kg per vildsvin så motsvarar detta en slaktvolym på cirka 2 900 ton vildsvinskött. År 2012 uppskattar vi att cirka 440 ton vildsvinskött hanterades på vilthanteringsanläggningar, utifrån vår enkätundersökning och information från företags webbsidor. Volymen motsvarar ungefär 14 800 vildsvin. Av den totala volymen vildsvinskött hanterades cirka 80 procent på de sex största vilthanteringsanläggningarna och 85 procent hanterades på anläggningar med en volym över nio ton vildsvinskött.

Om vi antar att siffran för antalet skjutna vildsvin under jaktåret 2012/2013 också är representativ för avskjutningen år 2012 så hanterades cirka 15 procent av den totala volymen på vilthanteringsanläggningar, se figur 2. Det innebär att endast en liten del av det vildsvinskött som funnits tillgängligt har kunnat säljas i butiker, serveras på restauranger m.m. Det innebär också att majoriteten av det kött som finns tillgängligt för marknaden stannar hos jägarna och i dennes egna hushåll. Det är svårt att beräkna hur mycket av köttet som faktiskt konsumeras av jägarna och hur mycket av köttet som kasseras. I en tidigare rapport av Jordbruksverket som byggde på intervjuer med jordbruksföretag framkom att lantbrukare som

också jagade skjuter vildsvin för att de inte har något val, de måste begränsa antalet för att motverka skador, men då är det vanligt att de slänger köttet.²⁰

Enligt regelverket så ska allt vildsvinskött som hanteras på vilthanteringsanläggningar och kött som ska ut på marknaden trikinteras och år 2012 gjordes 67 545 trikintester på laboratorium godkända av Livsmedelsverket. Detta motsvarar ungefär 70 procent av avskjutningen under jaktåret 2012/2013. Om trikinestet sker på laboratorium som inte är godkända av Livsmedelsverket eller hos veterinärer så ger dessa analyser inte rättighet att sälja eller ge bort köttet.²¹ Däremot kan jägare som ska äta köttet själva trikintera köttet på dessa laboratorier. Enligt de antaganden vi gör så innebär det att av de vildsvin som testades, på godkända laboratorium, så hanterades drygt 20 procent på vilthanteringsanläggning och knappt 80 procent av jägarna.

Om jägaren ska konsumera köttet själv eller inom det egna hushållet så rekommenderar Livsmedelsverket att köttet ändå trikinteras, ungefär 30 procent av vildsvinsköttet testas inte på de godkända laboratorierna. Det är oklart hur mycket av vildsvinsköttet som inte testas, kasseras eller till och med olagligt säljs vidare till konsument. Flertalet vilthanteringsanläggningar menar att de vet att det finns en stor svart marknad för vildsvinskött, se bilaga 2.

Figur 2 Andel av skjutna vildsvin som trikinteras på godkänt laboratorium och hanteras på vilthanteringsanläggningar^a

a Beräknat utifrån Svenska jägareförbundets prognos av antalet skjutna vildsvin under jaktåret 2012/2013, antalet trikintester som gjordes på godkända laboratorium och skattade värden av hur mycket vildsvinskött som hanterades på vilthanteringsanläggningar under 2012.

Källa: Svenska Jägareförbundet, godkända laboratorium för trikinterat (se referenslista), enkätsvar vilthanteringsanläggningar (egen beräkning)

20 Jordbruksverket (2010)

21 SVA, <http://www.sva.se/>, 2013-10-03

3 Vad motverkar mer vildsvinskött på marknaden?

Det finns en del hinder som jägarförbund, vilthanteringsanläggningar och livsmedelskedjor anser motverka att mer vildsvinskött når marknaden. En del av dessa hinder nämner flera av aktörerna, okunskap hos konsument är ett sådant hinder. Det finns också hinder som de är samstämmiga om, men som man har olika erfarenheter av och ser på från olika perspektiv. Sådana hinder är till exempel kostnader kring hantering och transport och pris för köttet. I detta avsnitt så visar vi på de hinder som aktörerna anser motverka att mer kött kommer ut på marknaden. Det är de hinder som jägarförbund, vilthanteringsanläggningar och handeln har angett i svar på våra enkäter och frågeformulär. En sammanställning av svaren i sin helhet finns i bilaga 1, 2 och 3.

Det är viktigt att komma ihåg att vi i detta avsnitt resonerar kring de hinder som jägarförbunden och majoriteten av vilthanteringsanläggningarna anger. Eftersom jägarna skjuter olika många vildsvin och befinner sig på olika platser i landet och eftersom anläggningarna ser olika ut vad gäller hanterade volymer, lokalisering m.m. så ser varje jägare och anläggning enskilda hinder. En del kanske inte ser några hinder alls. Hindren varierar med andra ord beroende på vem du frågar, men det finns ändå en samstämmighet kring vissa av dem.

De hinder som anges hänger ihop med varandra och är beroende av varandra. I detta avsnitt så redogör och resonerar vi kring fyra hinder som motverkar mer vildsvinskött på marknaden 1) Hantering av vildsvinskött 2) Kostnader 3) Pris 4) Okunskap hos konsument.

3.1 Hinder 1: Hantering av vildsvinskött

Hur vildsvinen hanteras är en fråga som lyfts både av jägarförbunden och av vilthanteringsanläggningarna. Båda aktörerna pekar på att det just inom hanteringen av vildsvinskött finns hinder som motverkar mer kött på marknaden.

Jägarförbunden anser att det nuvarande regelverket inte ger incitament för jägare att skjuta fler vildsvin eftersom avsättningsmöjligheterna för köttet är begränsade. Ett förenklat regelverk där jägaren har möjlighet att sälja mer kött privat och inte måste gå via en vilthanteringsanläggning skulle enligt förbunden vara ett sätt att öka avskjutningen och därmed öka utbudet på marknaden. Regeringen har vid två tillfällen, 2008 och 2010, gett Livsmedelsverket i uppdrag att överväga möjligheterna för jägare att sälja mindre mängder vildsvin och kött av vildsvin utan krav på besiktning i vilthanteringsanläggning.²² Livsmedelsverket har därför utrett ett alternativt system där jägaren själv får ta prov och leverera små mängder vildsvin och kött av vildsvin direkt till konsument och detaljhandelsanläggningar som levererar direkt till konsument. Det alternativa systemet ska vara lika säkert som det befintliga och förslaget från Livsmedelsverket har därför baserats på de regler som gäller för trikinster vid godkända slakterier och vilthanteringsanläggningar och på de rutiner myndigheten har på sådana anläggningar. Det är således vildsvinsjägaren själv som blir ansvarig för alla steg, det vill säga från provtagning till och

²² Livsmedelsverket (2011)

med leveranserna av de små mängderna. Enligt beräkningar i redovisningen så blir kostnaden för det alternativa systemet dyrt för den enskilda jägaren med tanke på att de flesta jägare inte skjuter så många vildsvin åt gången. Det finns inga indikationer på att dagens system kommer att ändras.

Förutom regelverket och dess begränsning av avsättningsmöjligheterna så menar jägarförbunden också att avstånden till vilthanteringsanläggningar är ett hinder för att få ut mer kött på marknaden. Därför kan det vara så att många vildsvin som skjuts inte kommer till en anläggning eller konsumeras överhuvudtaget. Anläggningarnas lokalisering är därmed en viktig faktor för jägarna. Vi har i avsnitt 2.4.1 tittat på avstånden mellan vilthanteringsanläggningar och kan se att till exempel det genomsnittliga avståndet mellan två anläggningar som hanterar vildsvin är 33 km. Avståndet mellan anläggningarna och till anläggningarna blir intressant för jägare som önskar sälja sitt vilt då bland annat tiden för transporten och transportkostnaden beror på avståndet. Jägare som jagar i områden där vilthanteringsanläggningarna ligger tätare, till exempel i Södermanland, och Skåne län har sannolikt inte så långa transportsträckor, medan avstånden till närmaste anläggning för jägare i andra län kan vara längre.

Vilthanteringsanläggningarna å sin sida anser att om jägarna skulle få möjlighet att sälja mer vildsvinskött direkt till konsument så finns det en stor risk att dåligt kött når konsumenterna. Problemet som vilthanteringsanläggningarna ser det kring hanteringen är att jägarna inte har den kunskap som behövs för att hantera vildsvin på ett sätt som gör att köttet håller bra kvalitet, det vill säga kunskap i hur det fällda vildsvinet ska hanteras. Den kunskapen menar de finns hos dem. I dag kan jägare med särskild utbildning göra en första undersökning av viltet innan det levereras till en anläggning. Resultatet av undersökningen ska de sedan ge till den officiella veterinären som gör den slutliga besiktningen efter slakt och kontrollmärkning.²³ Många vilthanteringsanläggningar menar att de borde utbilda jägarna eftersom det är de som vet hur köttet ska hanteras för att få ut det bästa och det mesta köttet. Enligt uppgift från vilthanteringsanläggning så kasseras cirka 50 procent av vildsvinet när det styckas. Den kasserade volymen består främst av ben, skinn, huvud, och skottrensat kött. Men variationen är stor, det beror på skottskadorna och hur viltet hanterats efter det fällt. Under året så har en branschorganisation bildats av vilthanteringsanläggningar med bland annat syfte att utbilda jägare kring hanteringen av viltkött²⁴.

Ytterligare ett hinder i dagsläget mot att mer kött når marknaden är enligt vilthanteringsanläggningarna att jägarna ofta behåller de fina detaljerna av viltet själv och levererar det som blir kvar till anläggningarna. Det innebär att anläggningarna ofta får de stora äldre vildsvinen med grövre kött och fåtal ungrisar. Någon anläggning menar att för att slippa detta så har de avtal med jägare om att de får allt som skjuts, även det fina viltet, se bilaga 2.

23 Livsmedelsverket (2007)

24 Svensk viltkött, <http://www.svenskviltkott.se/>, 2013-10-03.

3.2 Hinder 2: Höga kostnader i alla led

Kostnadsfrågan lyfts fram som ett hinder som motverkar mer kött på marknaden av både jägarförbund och vilthanteringsanläggningar. Men vilka kostnader det rör sig om skiljer sig åt beroende på vem av aktörerna du frågar.

För jägarna är avsättningsbegränsningar och kostnader starkt sammanflätade. I avsnitt 3.1 resonerar vi kring just avsättningsmöjligheter och kostnaden för transport till vilthanteringsanläggningar. Jägarförbunden anser att kostnaderna för att transportera vildsvin till anläggningarna är ett hinder som gör att inte fler jägare levererar vildsvin till anläggningarna. Kostnaderna är särskilt höga för jägare som skjuter få vildsvin åt gången och för jägare som har långt till närmaste anläggning. I avsnitt 4.1 gör vi beräkningar för vad det kan tänkas kosta jägare att leverera vildsvin. Kostnaderna minskar ju fler vildsvin som levereras. Det är inte bara kostnad för bensin eller diesel utan även kostnader för tiden det tar att transportera vildsvinen. Övriga kostnader som den tid jägare lägger på jakt och utrustning är svår att beräkna.

Svenska jägareförbundet nämner också att kostnaden för trikintester gör att inte mer vildsvin skjuts. Förutom kostnad för provet så tillkommer fraktkostnad. Lite längre ned i avsnittet redogör vi för kostnader för trikintester.

Enligt vilthanteringsanläggningarna skulle lägre kostnader underlätta hanteringen av vildsvin och sannolikt öka antalet vildsvin som hanteras på anläggningarna. För vilthanteringsanläggningar är *avfallskostnaden* en stor utgift oavsett storlek på anläggning. Kostnaden för avfallshantering uppstår när man måste ta hand om de animaliska biprodukter som uppstår vid hanteringen av viltet, till exempel ben, skinn, huvud m.m. Det är vanligt att anläggningarna skickar biprodukterna för destruktion och då består kostnaden av 1) stoppavgift för lastbil som hämtar avfallet 2) avgift per kg avfall om man använder sig av Svensk Lantbrukstjänst. Eftersom en vilthanteringsanläggning är ett slakteri för vilt som har godkänts av Livsmedelsverket så omfattas anläggningen av kravet på att ta hand om de animaliska biprodukterna som uppstår. Om anläggningen ligger i ett undantagsområde enligt SJVFS 2006:84 (bilaga 2)²⁵ så har anläggningarna möjlighet att ansöka hos Jordbruksverket om att få gräva ned avfallet för att bli av med det. De vilthanteringsanläggningar som hanterar vildsvin ligger inte inom dessa områden, se figur 1, och har därmed inte den möjligheten. Jägare som skjuter vildsvin för eget behov kan lämna hela kroppar eller delar från djuret i skogen²⁶. Men de två nämnda alternativen har inte vilthanteringsanläggningar som hanterar vildsvin. Det finns andra sätt för anläggningarna att minska kostnaderna kring avfallshanteringen, men det är viktigt att komma ihåg att alla anläggningar inte har de möjligheter som nämns här. För att minska kostnaden för avfallet så kan anläggningen till exempel:

- Investera i en frys och/eller kylanläggning som innebär att avfallet inte behöver hämtas så ofta vid mindre styckningsvolymmer.
- Lämna biprodukter, om det är kategori 3-material, till en biogasanläggning där det rötas. Biogasanläggningen måste då uppfylla de hygienkrav som finns. Till

²⁵ Jordbruksverket, Föreskrift om animaliska biprodukter (2006:84)

²⁶ EU:s förordning om animaliska biprodukter (EG) nr 1069/2009. Det kan finnas skillnader i hur kommunerna ser på detta med hänvisning till miljölagstiftningen.

kategori 3-material räknas de olika delar av ett slaktat djur som slakteriet, vilt-
hanteringsanläggningen eller styckningsanläggningen av kommersiella skäl
inte säljer som livsmedel enligt artikel 10 i förordning (EG) nr 1069/2009.

- Investera i en egen kompostanläggning. Anläggningen måste då godkännas av Jordbruksverket och leva upp till de krav på hygien av materialet som lagstiftningen ställer. Det är endast kategori 3-material som kan komposteras.
- Använda biprodukterna för till exempel framställning av benmjöl eller hundfoder.

Liksom jägarförbunden så anser även vilthanteringsanläggningar att kostnaden för *trikintester* är en stor kostnad. Trikin kontroll ska enligt lag göras på vildsvinskött som ska säljas för konsumtion, se avsnitt 2.3. Detta gör vildsvinskött speciellt jämfört med kött från många andra viltslag. På vilthanteringsanläggningarna trikin testas köttet. Kostnaderna för trikin tester varierar beroende till vilket godkänt laboratorium som proverna skickas. På SVA uppgår kostnaderna till 100 kr per djur (exklusive exp. avgift, moms och frakt) vid prov på ett till fem djur. Därefter minskar kostnaden för leveranser med sex till tolv prov, 80 kr per djur (exklusive exp. avgift och moms) och till 55 kr (exklusive exp. avgift och moms) per djur vid leveranser med 13-20 prover.²⁷

Några vilthanteringsanläggningar har i sina enkätsvar och i de djupintervjuer vi gjort nämnt *kostnaden för köttbesiktning*. De anger inte kostnaden som ett hinder i dagsläget då avgiften för köttkontrollen har minskat för samtliga anläggningar i och med att regeringen sedan år 2008 öronmärkt pengar av Livsmedelsverkets anslag för att sänka avgiften för den offentliga kontrollen. Syftet med den sänkta avgiften är att förbättra konkurrenskraften för mindre slakterier²⁸. Däremot anger flera anläggningar att utan den sänkta avgiften skulle de inte klara att av att få verksamheten att gå runt, men att det i dagsläget inte är någon stor kostnad.

3.3 Hinder 3: Högt pris och låg lönsamhet

Priset för vildsvinsköttet är ett hinder som motverkar att mer kött kommer ut på marknaden och att fler konsumenter väljer att konsumera köttet. Att priset på köttet är ett hinder nämns av jägarförbund, vilthanteringsanläggningar och handeln. Det pris som avses är både det pris som vilthanteringsanläggningar betalar till jägare och det pris som köttet säljs för till konsument.

Jägarförbunden anser att för att leverera vildsvin till en vilthanteringsanläggning så krävs ofta stora volymer för att det ska vara ekonomiskt försvarbart med tanke på transport och tidsåtgång. Det kilopris efter rensade skottskador som jägarna får idag motiverar dem inte att transportera vildsvin för långa sträckor till vilthanteringsanläggningar. Detta gör att enstaka vildsvin som skjuts på marker långt från vilthanteringsanläggning inte kan nå konsument. Jägarnas Riksförbund menar att priset för vildsvin alltid måste ställas i förhållande till arbetsinsats, transportstämka m.m. och Svenska jägareförbundet tycker att ett pris på cirka 40 kr/kg (skottrensad slaktkropp) för vildsvin borde vara rimligt.

²⁷ SVA, <http://www.sva.se/>, 2013-03-22

²⁸ Jordbruksverket (2013)

Flera vilthanteringsanläggningar anger att det är låg lönsamhet att ta emot enstaka vildsvin, en del väljer att göra det ändå, andra inte. Om priset mot jägare skulle vara högre så menar många vilthanteringsanläggningar att de inte skulle få verksamheten att gå runt, i alla fall inte vid mindre leveranser. Att det är låg lönsamhet beror på de omkostnader som anläggningen har till exempel för avfallshantering, trikontest och för köttbesiktning. I avsnitt 4.2 visar vi med ett enkelt beräkningsexempel på de kostnader som en vilthanteringsanläggning har. Kostnaden per kilo minskar ju fler vildsvin anläggningarna hanterat åt gången. I bilaga 2 har vi sammanställt de priser som vilthanteringsanläggningar betalar för vildsvin. I genomsnitt under 2012 varierade inköpspriset mellan anläggningarna från cirka 15 kr/kg till 40 kr/kg slaktad skottrensad vikt. De flesta anläggningar har angett att inköpspriset ligger mellan 20 till 30 kr/kg för slaktad och skottrensat kött. Priset varierar beroende på slaktvikt. För ett stort vildsvin, över 40 kg, betalar många anläggningar cirka 15 kr/kg. Hälften av anläggningarna som hanterade vildsvin under 2012 angav att priset för vildsvin legat konstant de senaste fem åren och några anläggningar har angett att priset för vildsvinskött gentemot konsument inte har förändrats i relation till älgkött. Jämfört med annat vilt så är priset för vildsvinskött lägre. Att annat viltkött är dyrare beror sannolikt på att det finns en lång tradition bland konsumenter att äta till exempel älg och hjort. Till exempel så betalar anläggningarna cirka 40 kr/kg för älg och hjortdjur.

Sedan har vi ytterligare ett steg, nämligen priset mot konsument. Svenska jägareförbundet menar att priset för vildsvinskött som säljs i butik är för högt och därför inte attraktivt för konsumenterna. De livsmedelskedjor som ingår i vår undersökning anger att ett hinder för att mer vildsvinskött säljs i deras butiker är att priset för viltkött är högre jämfört med annat kött. Att priset är högt gör det till ett mer exklusivt kött. Det höga priset kan göra köttet mindre attraktivt för konsumenter att köpa eftersom det finns annat kött att välja istället. I tabell 3 finns en sammanställning av priser för vildsvinskött i butik. Priserna kommer från livsmedelsbutiker i Jönköpingstrakten och ifrån gårdsbutiker som vi har gjort djupintervjuer med. Priserna som anges i tabellen kan inte ses som generella för dessa typer av produkter, utan snarare som en fingervisning om hur prisförhållandena ser ut. Priserna avser fårs, benfri stek, skinka, grytbitar och filé och gäller för de produkter som fanns när vi besökte butikerna.

Tabell 3 Exempel på priser för vildsvinskött från gårdsbutiker och livsmedelbutiker (i Jönköping), kr/kg

	Gårdsbutiker ^a	Livsmedelsbutiker ^b
Vildsvin		
Färs	80-99	75-89
Stek benfri	160-269	199-219
Skinka	159-249	-
Filé	249-347	-
Grytkött/bitar	124	100-159
Älg		
Färs	109-119	109-129
Stek benfri	189-269	209-269
Filé	459-569	-
Grytkött/bitar	149	-
Rådjur		
Färs	115	100
Stek	249	219
Hjort		
Färs	109	90-109
Stek	229	119-235

a Priset på produkter från vildsvin är ett intervall mellan de prisuppgifter vi har fått från tre vilthanteringsanläggningar med gårdsbutik. Gårdsbutikerna ligger i olika delar av landet och skiljer sig mellan anläggningarna. Intervallet gäller färskt kött med svenskt ursprung. Priset för produkter av älg är ett intervall mellan de prisuppgifter vi har fått från två vilthanteringsanläggningar. Priset för grytkött/bitar samt priser för hjort och rådjur kommer från en vilthanteringsanläggning i södra Sverige.

b Intervallet gäller priser för fryst vildsvinskött i fyra butiker i Jönköpingstrakten (Citygross, COOP A6, ICA Maxi, Willys A6) insamlade den 1 och 4 november 2013. Alla produkter fanns inte i de besökta butikerna och produkterna kom från olika vilthanteringsanläggningar. Ingen av butikerna sålde importerat viltkött.

Källa: Livsmedelsbutiker, Vilthanteringsanläggningar med gårdsbutik (se bilaga 2)

I de livsmedelsbutiker som prisuppgifterna i tabell 3 kommer ifrån så fanns enbart fryst viltkött. Gårdsbutikerna säljer i högre utsträckning färskt kött. Jämfört med annat viltkött så ligger vildsvinskött lägre i pris, både i gårdsbutiker och i livsmedelsbutiker. Jämfört med färskt svenskt fläskkött i butik så ligger vildsvinsfärs högre i pris, ungefär 30 kr högre per kg för färs som säljs via gårdsbutik och 20 kr högre för fryst färs i livsmedelsbutik. Det ligger också lite högre i pris jämfört med nötfärs. Orsaken till detta kan vara att vilthanteringsanläggningar har högre kostnader jämfört med större tamboskapsanläggningar och att volymerna som styckas är betydligt mindre på dessa anläggningar. Å andra sidan kan vildsvin jagas under hela året och kan därför möjligtvis minska hanteringskostnaderna. Som nämns av många vilthanteringsanläggningar så säljs mycket av köttet direkt till konsument, gårdsbutik och restaurang vilket minskar tillgången för detaljhandeln och kan bidra till att hålla uppe prisnivån.

3.4 Hinder 4: Okunskap hos konsument

Okunskap hos konsument om vad man ska göra med vildsvinsköttet är ett hinder som motverkar ökad konsumtion. Det är jägareförbund, vilthanteringsanläggningar och handeln överens om.

Svenska jägareförbundet anser att okunskap om hur köttet ska tillagas begränsar konsumtionen. Vilthanteringsanläggningarna menar även de att ett hinder för att få ut mer vildsvinskött på marknaden är kunskapsbrist i alla led, från jägare till konsument, i hur man hanterar och använder vildsvinskött. Livsmedelskedjorna anger även de att okunskapen hos konsument om vad man kan göra med vildsvinsköttet hindrar att fler konsumenter köper köttet. Det finns en del initiativ för att lyfta fram viltmat och recept på viltmat. Viltmat.nu²⁹ är till exempel ett initiativ från Svenska jägareförbundet och webbplatsen ger information om hantering av vilt, hur och var man kan köpa och sälja vilt. Här kan man också hitta viltrecept. Den nya branschorganisationen, Svenskt Viltkött, som vilthanteringsanläggningarna har bildat vänder sig med tips till restauranger och ger tips på recept med bland annat vildsvinskött.³⁰ Att samhället ser vildsvin som ett skadedjur istället för en resurs begränsar också konsumtionen enligt Svenska jägareförbundet.

Flera vilthanteringsanläggningar har i vår enkät påpekat att de behöver hjälp med att marknadsföra köttet för att få konsumenter att våga äta vildsvin. ICA nämner i sitt svar att butiker måste ordna med demonstrationer, information, inspiration och långsiktiga strategier om man ska kunna lyckas med försäljningen av köttet. De anger också att ett hinder för att mer kött kommer ut på marknaden är att butikerna inte orkar vara uthålliga med att erbjuda vildsvin i sitt sortiment. Butikerna provar att ta in artiklar i sitt sortiment men får de inte omsättning direkt och resultatet blir svinn, så vågar man inte prova igen. Ingen av livsmedelskedjorna anger att de marknadsför vildsvinsköttet på något speciellt sätt utan det ligger i frysdiskarna tillsammans med annat vilt. Det kan vara på så vis att butikerna inte vågar marknadsföra vildsvinsköttet mer än de gör därför att de inte vet om de kan få in rätt volymer. Det är viktigt att komma ihåg i den här diskussionen att livsmedelsbutikers försäljning av vildsvinskött skiljer sig åt och det finns även regionala skillnader.

Okunskap hos konsument och bristfällig marknadsföring handlar till stor del om attityder hos konsumenten. Man kan tolka det som att konsumenterna är rädda för att äta vildsvinskött eftersom man inte vet hur man ska tillaga det. Det finns med andra ord andra orsaker än högt pris som gör att konsumenter inte köper mer vildsvinskött, se avsnitt 3.3. Okunskapen ser man i varje led, jägare till handel. Det är viktigt att i detta perspektiv komma ihåg att vildsvin är ett ”nygammalt” vilt i den svenska faunan. Efter att lång tid varit utrotade så återetablerades de igen under 1970- och 80-talen och har sedan dess funnits i våra skogar. För många konsumenter är vildsvin ett nytt vilt och kan därför inte jämföras med det mer välbekanta älgköttet. Man kan därför se marknaden för vildsvinskött som ung jämfört med marknaden för annat viltkött och marknaden behöver hitta sina sätt för att etablera sig och för att få upp intresset hos konsumenten. Den prognos som Svenska jägareförbundet gör att fler vildsvin kommer att skjutas i åtminstone 30 år framöver innebär att det finns tid för konsumenter att vänja sig vid vildsvinsköttet.

29 Viltmat.nu, <http://www.viltmat.nu/>, 2013-10-03

30 Svenskt Viltkött, <http://www.svenskviltkottef.se/>, 2013-10-03

4 Diskussion om marknad och hinder

Hur hänger då marknaden och de hinder som nämns av olika aktörer samman? Detta avsnitt ägnas åt att knyta ihop marknaden och de hinder som jägarförbund och vilthanteringsanläggningar ser motverka mer vildsvinskött på marknaden.

Hur mycket vildsvinskött som når marknaden beror delvis på hur mycket vildsvin som skjuts. Incitamentet för jägare är viktigt i detta sammanhang. Det viktigaste incitamentet är att jägarna vill jaga vildsvin och att det finns vildsvin att jaga. Hur många vildsvin som jägarna levererar till vildsvinsanläggningarna beror också på pris och avstånd. Priset vilthanteringsanläggningarna får för vildsvinsköttet beror på tillgång och efterfrågan. Här är konsumenternas efterfrågan en viktig aspekt. Eftersom vildsvinsköttet måste passera vilthanteringsanläggningarna så kan de själva ha möjligheter att påverka prisnivåerna.

4.1 Jägare

Vildsvin finns i dag i mer eller mindre täta bestånd från Dalälven och söderut. Enligt Svenska jägareförbundet är tillväxttakten hög och kan även vara speciellt hög milda vintrar och goda ollonår. Avskjutningen enligt förbundet måste vara högre än för många andra arter för att hålla en livskraftig population i balans med de kostnader som vildsvin orsakar i bland annat jordbruket och trafiken.³¹ Det är i detta sammanhang viktigt att komma ihåg att många jägare har andra incitament till jakt än de rent ekonomiska. Det kan handla om naturupplevelser m.m., se avsnitt 5. Eftersom avskjutningen måste vara hög för att hålla stammen i balans är det viktigt att det finns avsättningsmöjligheter för köttet. Av smittskyddsskäl måste vildsvinsköttet passera en vilthanteringsanläggning innan det konsumeras av andra.

Avskjutningen bestäms av faktorer som till exempel vilka förvaltningsmål det finns, stammarnas storlek och jakttryck. Vilka förvaltningsmålen ska vara bestäms tillsammans med markägare (som kan vara samma person som jägaren) och bör ta hänsyn till jaktintressen, kostnader som vildsvin orsakar m.m. Jakttrycket är en viktig faktor för att uppnå de mål som finns inom förvaltningen. Hur mycket vildsvin det finns beror på naturliga förutsättningar och tidigare förvaltningsmål och jakttryck. Om avskjutningen är för låg för att hålla stammen i balans så kan ett högre pris ge incitament till jägaren att öka jakttrycket.

Priset en jägare kan få för vildsvinen begränsas av vad konsumenten är villig att betala för köttet och de kostnader som uppstår för att hantera vildsvinen på en vilthanteringsanläggning. Jägarna kan dessutom ses som pristagare då det inte finns några jägare som skjuter tillräckligt med djur för att påverka priset. Samtidigt finns det oftast endast en eller ett fåtal vilthanteringsanläggningar som köper vildsvin lokalt och det är inte lönsamt att transportera ett fåtal djur en längre sträcka. Det är därför möjligt att köparna kan utöva någon typ av köparmakt och marknaden kan därför beskrivas som en form av imperfekt konkurrens där det finns en (monopsoni) eller ett fåtal köpare (oligopsoni). Vårt beräkningsexempel nedan indikerar att priset idag ligger på en nivå som endast ersätter kostnaderna för att transportera ett fåtal vilt en kortare sträcka. I delar av Sverige finns det endast en

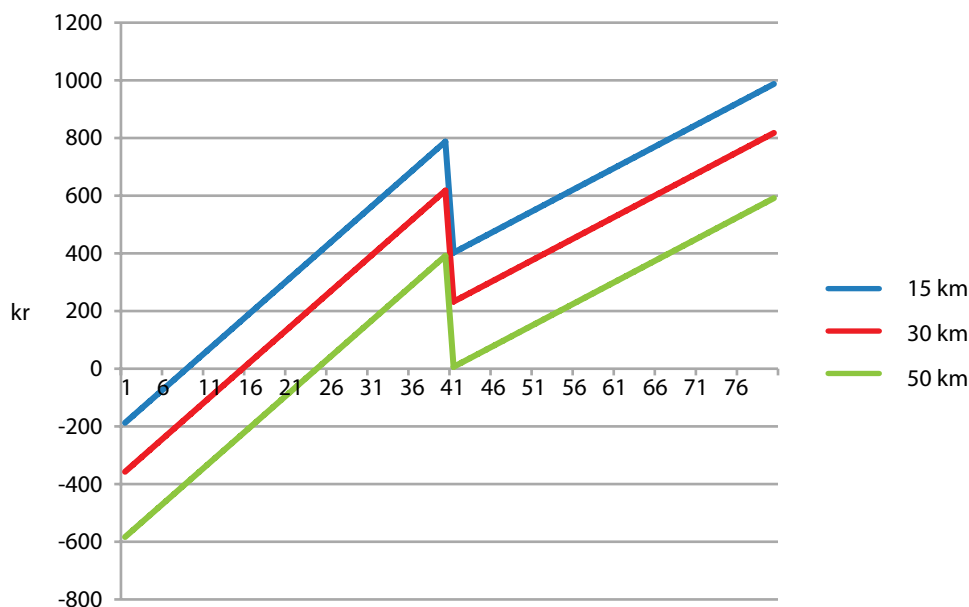
31 Svenska jägareförbundet (2008)

eller ingen vilthanteringsanläggning inom det avstånd där priset ersätter transportkostnaden.

Produkten som jägarna levererar till vilthanteringsanläggningarna är i stort en homogen produkt oavsett var den kommer ifrån i landet eller vart den distribueras. Vissa skillnader i kvalitet kan finnas beroende på hur viltet hanteras innan det kommer till en anläggning. Jägarna kan också ha incitament att behålla vildsvin av bäst kvalitet för egen konsumtion. Det kan vara svårt för jägarna att hantera större vildsvin och ta tillvara på allt kött. Det kan därför finnas intresse från vilthanteringsanläggningarna att premiera leveranser av bra kvalitet. Idag har vilthanteringsanläggningar en prissättning efter vikt på vildsvinet då högre vikt på djuret bland annat kan vara en indikator på sämre kvalitet. Det finns också exempel där anläggningarna erbjuder utbildningar till jägarna för att öka kvaliteten på det som levereras. En del anläggningar har också avtal med jägare för att säkerställa en jämn kvalitet.

Under de förutsättningar som nämns här, är det inte troligt att priset vid leverans till en vilthanteringsanläggning helt kan kompensera jägaren för det jakttryck som behövs för att hålla vildsvinsstammen i balans. Detta beror på att vildsvinsjakt ofta är kostsam i termer av både tid och material. Enligt Svenska jägareförbundet sker mycket av avskjutningen vid ensamjakt vid åtel, då det sällan fällt mer än ett vildsvin åt gången. Priset kan ännu mindre helt kompensera för de kostnader som vildsvin orsakar jordbruket och trafiken m.m. Det är därför viktigt att poängtera vikten av de incitament jägaren har utöver de rent ekonomiska för att hålla vildsvinsstammen i balans.

I figur 3 har vi genom olika avstånd som jägare har till vilthanteringsanläggningar beräknat hur mycket jägaren får över efter att ha levererat ett vildsvin av olika slaktvikt till en anläggning. Kostnaderna ökar om man har längre sträcka att transportera viltet. I de län där inte anläggningarna ligger så tätt så ökar kostnaden. Om man antar att en jägare har 30 km fram och tillbaka till vilthanteringsanläggning så beräknas transportkostnaden till 213 kr och kvar att täcka andra kostnader blir 537 kr, vid en antagen slaktvikt på 30 kg och ett pris på 25 kr/kg. Om jägaren däremot har 100 km till och från vilthanteringsanläggning så minskar summan för att täcka andra kostnader med till cirka 141 kr. Enligt de intervjuer vi gjort med vilthanteringsanläggningar, se bilaga 2, framkom att de tar emot vilt inom en radie på cirka 50-70 km. Om vildsvinet väger mer ökar vinsten, men det är vanligt att anläggningarna betalar mindre per kg för större vildsvin. Hur mycket jägaren får kvar till andra kostnader påverkas därför i beräkningen av att priset sjunker till 15 kr/kg vid en slaktvikt över 40 kg.

Figur 3 Beräkning av nettointäkt^a för ett fälld vildsvin av olika slaktvikt vid avstånd på 15 km, 30 km och 50 km till närmaste vilthanteringsanläggning eller depå, kr

a Transportkostnaden har beräknats för 30 km, 60 km och 100 km, tur och retur till anläggning. Bensinpris är satt till 18 kr/mil. Tiden för transporten har beräknats utifrån hastigheten 70 km/timme och arbetskostnaden till 200 kr/timme. Priset för vildsvinskött är beräknat på 25 kr/kg upp till 40 kg slaktvikt (skottrensad) och 15 kr/kg slaktvikt över 40 kg. Kostnaden för trikitest ingår inte i beräkningen utan vi antar att vilthanteringsanläggningen står för den kostnaden.

Källa: Uppgift vilthanteringsanläggningar, Jordbruksverket (egen beräkning)

4.2 Vilthanteringsanläggning

Det är ett fåtal anläggningar som hanterar det mesta av det svenska vildsvinsköttet som säljs till konsument. I delar av Sverige finns det endast en vilthanteringsanläggning dit jägarna kan leverera vildsvinen, antingen direkt till anläggningen eller till depå. I områden där avskjutningen varit stabilt hög kan det finnas flera anläggningar i närheten, dit jägarna kan leverera vildsvin. Mycket tyder på att anläggningarna har lokaliserats efter tillgången på vilt, se avsnitt 2.5.1. De anläggningar som idag hanterar mycket vildsvin finns i områden där det de senaste åren har varit en hög avskjutning. Det vill säga ett stort utbud. I områden där avskjutningen varit lägre de senaste åren eller där antalet skjutna vildsvin har varierat mycket mellan åren är det längre avstånd mellan större anläggningar. I stället har anläggningarna i större utsträckning depåer för att säkerställa leveranser av vilt. Genom att vildsvinen har etablerats i nya områden och populationstätheten ökat så har det funnits underlag för nya anläggningar eller för befintliga anläggningar som tidigare inte hanterade vildsvin att börja hantera vildsvin. Det är troligt att denna utveckling kommer att fortsätta eftersom Svenska jägareförbundet gör den bedömningen att spridningen av vildsvin kommer att fortsätta i flera områden. Det är i Skåne, Blekinge, Kalmar och Södermanlands län som vildsvinen i dagsläget möjligen kan ha etablerat sig i de områden som är lämpliga för vildsvin.

Som beskrivits i avsnitt 4.1 så är det möjligt att vilthanteringsanläggningarna lokalt kan utöva någon typ av köparmakt. Men vilthanteringsanläggningarna är helt beroende av lokala jägare för att få in vildsvin. Hur mycket köparmakt anläggningarna har varierar bland annat beroende på om anläggningen har en bra relation med jägare som levererar vildsvin av bra kvalitet och om det lokalt finns jägare som levererar mycket vildsvin. För att jägarna ska leverera fler vildsvin till anläggningarna måste troligen priset i relation till kostnaden för att leverera vildsvin öka.

Förutom att lokalt ofta vara den enda inköparen av vildsvin så är anläggningen också ofta den enda säljaren av vildsvinskött. Det är bland annat vanligt att vilthanteringsanläggningarna har egna butiker där anläggningens kött säljs eller att köttet på andra sätt säljs lokalt till konsument. Vilthanteringsanläggningarna har därför troligen möjlighet att utöva någon typ av säljarmakt lokalt. Detta beror på att det finns få anläggningar i relation till antalet köpare. Ett fåtal anläggningar hanterar det mesta av det svenska vildsvinsköttet som säljs till konsument i Sverige. Det är troligt att en eventuell säljarmakt är begränsad då det bara finns ett fåtal livsmedelskedjor eller andra grossister som köper vildsvinskött nationellt.

Priset vilthanteringsanläggningarna får för köttet beror på tillgång och efterfrågan på vildsvinskött. Tillgången av vildsvinskött är, som nämnts tidigare, beroende av hur många vildsvin som skjuts och hur många vildsvin som sedan levereras till en vilthanteringsanläggning. Priset som jägarna får och transportkostnaderna för att leverera vildsvin till anläggningar påverkar sannolikt hur många vildsvin som kommer till anläggningarna. Hur mycket vildsvinskött som efterfrågas beror på faktorer som antalet försäljningsställen och konsumenternas kunskap om köttet. Vilthanteringsanläggningen kan också få ett högre pris om köttet förädlas.

Priset på vildsvinskött är i dag generellt högre än priset för kött från tamboskap, se avsnitt 3.3. Många vilthanteringsanläggningar har idag inte några större problem att sälja köttet. Livsmedelskedjorna anger att de idag kan köpa den volym de efterfrågar men är oroliga för om de kan få tag i en större volym om efterfrågan från konsumenterna skulle öka. Det finns idag inga indikationer att vildsvinskött skulle bli billigare i relation till kött från tamboskap. Om tillgången på vildsvin skulle öka mycket för vilthanteringsanläggningarna så måste troligen efterfrågan från konsumenterna också öka för att behålla dagens prisläge.

Trots det relativt höga konsumentpriset för vildsvinskött så anger många anläggningar att de har dålig lönsamhet, speciellt de anläggningar som hanterar mindre volymer vildsvinskött. De menar att hanteringen av vildsvinskött inte är lönsam eller att hanteringen har låg lönsamhet. Anläggningarna anger också att det finns vissa kostnader som blir relativt stora om man endast hanterar ett fåtal vildsvin. Kostnader som ofta nämns är kostnaden för avfallshantering och trikinprov. För att få en bild av hur stora kostnaderna kan vara så har vi räknat på just anläggningarnas hantering av köttet och de avgifter som de har i detta led.

Som tabell 4 visar så är kostnaden för anläggningarna att ta emot ett eller enstaka vildsvin högre än om de tar emot fler, räknat på kr per kg. Kostnaden för stoppavgiften för avfallshantering påverkas i beräkningen inte av hur många djur anläggningen tar emot (se avsnitt 3.2). Stoppavgiften påverkar kostnaden betydligt mer om det är ett vildsvin som hanteras än om det är flera. Eftersom många

anläggningar tar emot vildsvin hela året så innebär det att också att kostnaden för avfallshantering finns året runt. De flesta anläggningar har frys- och kylmöjligheter som innebär att avfallet kan lagras en viss tid. Den kostnad som minskar ju fler vildsvin som hanteras är avgiften för trikinprovtagning. I beräkningen har vi räknat på ett vildsvin som är av primaklass och som anläggningen betalar 25 kr/kg för.

I tabellen finns endast de kostnader med som tillkommer i form av avgifter och betalning till jägare. Andra kostnaderna som anläggningen har i form av arbetsinsats, kapital och försäljning finns inte med i beräkningen.

Tabell 4 Beräknad kostnad för hantering av vildsvin på vilthanteringsanläggning, kr/kg utan moms

	1 vildsvin	6 vildsvin	13 vildsvin
Pris till jägare ^a	750	4 500	9 750
Avgift för köttbesiktning, Livsmedelsverket ^b	15	90	195
Stoppavgift för avfallshantering ^c	500	500	500
Rörlig avgift för avfallshantering ^d	78	468	1 014
Kostnad för trikinprovtagning ^e	100	480	715
Summa	1 443	6 038	12 174
Kr/kg	48	34	31

a Priset är beräknat på 30 kg slaktvikt skottrensad kropp á 25 kr/kg.

b Avgiften är beräknad enligt Livsmedelsverkets fasta avgift per djurslag år 2012 som uppgår till 15 kr för ett vildsvin för företag med en produktion på upp till 200 ton³².

c Stoppavgiften för avfallshanteringen är lika stor oavsett hur mycket animaliska biprodukter som ska tas om hand. Kostnaden för att en lastbil ska hämta avfallet varierar beroende på avstånd, bolag m.m. Vi har räknat på prisuppgift från intervju med vilthanteringsanläggning och det är priset för Svensk Lantbrukstjänst som avses.

d Den rörliga avgiften beräknas per kg avfall. I tabellen beräknas kostnaden uppgå till 2,60 kr/kg. Vi har räknat på prisuppgift från intervju med vilthanteringsanläggning, Svensk Lantbrukstjänst.

e Kostnad för trikinprovtagning minskar ju fler prover som skickas in för provtagning. För ett vildsvin beräknas kostnaden 100 kr, för 6 vildsvin är kostnaden 80 kr och för 13 vildsvin 55 kr per djur (exkl. expeditonsavgift och moms).

Källa: Uppgift Vilthanteringsanläggningar, SVA, Jordbruksverket (egen bearbetning)

³² Jordbruksverket (2013)

5 Vildsvin skapar också möjligheter

Hitintills har vi enbart betonat de hinder som motverkar att mer vildsvinskött kommer ut på marknaden. Det är viktigt i den här diskussionen att inte glömma bort de möjligheter och positiva värden som också finns och som vildsvinen skapar för jägare, vilthanteringsanläggningar, livsmedelsbutiker och för konsument.

Några av de möjligheter som vildsvin skapar nämns i detta avsnitt. De positiva värden som vildsvin för med sig beror på vem du frågar. Svenska jägareförbundet menar till exempel att det inom jägarkåren finns olika åsikter om vildsvinet och att det bland medlemmarna finns allt från de som inte vill ha vildsvin alls till de som vill ha täta stammar. Jordbrukare har också olika åsikter om vildsvinen, de som råkar ut för kostnader på grund av dem är inte lika positiva som de som inte har problem med dem.³³ Även bland vanliga naturintresserade människor finns förmodligen olika åsikter om vilka de positiva värdena är.

5.2.1 Egenvärde i sig som djurart

Till att börja med har vildsvinen ett egenvärde i sig som djurart och riksdagen beslutade år 1987 att vildsvin, som sedan flera tusen år varit ett naturligt inslag i vår fauna, under kontrollerade former även ska vara det framöver. Det övergripande målet för vildsvinsförvaltningen är en livskraftig, frisk och kontrollerad population vildsvin, anpassad till lokala och regionala förutsättningar³⁴.

Vildsvin kan också vara av intresse för allmänheten som ett upplevelsevärde för naturintresserade och kan därför utveckla naturturismen.³⁵

5.2.2 Fler jakttilfällen och jaktturism

Vildsvinet som är ett ”nygammalt” vilt i vår fauna ger fler jakttilfällen och är därför av stort jaktligt värde. Jägare finns i hela landet och år 2012 löstes totalt 290 000 jaktkort i Sverige³⁶. Både Svenska jägareförbundet och Jägarnas Riksförbund anser att vildsvinet är ett eftertraktat vilt som ställer stora krav på jägare och deras hundar. Avskjutningsstatistiken pekar på att det finns gott om vildsvin att jaga för de svenska jägarna. Dessutom tror Svenska jägareförbundet att avskjutningen kommer att fortsätta att öka i cirka 30 år framöver, se bilaga 1.

Det blir också vanligare med olika former av jaktturism och i sådana sammanhang är vildsvinsjakt en viktig del. Jaktturism kan ge inkomster i form av jaktarrenden, övernattningar, uthyrning av jaktkojor och utrustning m.m.³⁷

5.2.3 Konsumenter får tillgång till färskt viltkött året runt

De jägare som skjuter vildsvin och konsumerar köttet i det egna hushållet får tillgång till färskt kött. Våra beräkningar i rapporten visar även att 15 procent av vildsvinsköttet passerar vilthanteringsanläggningar och kan därför säljas till livsmedelsbutiker m.m. Tillgången på vilt i butik och på restaurang varierar efter

33 Jordbruksverket (2010)

34 Naturvårdsverket (2010)

35 Jordbruksverket (2010)

36 Jordbruksverket, <http://www.jordbruksverket.se>, 2013-10-28

37 Jordbruksverket (2010)

säsong, det vill säga när de olika viltslagen får jagas. De flesta viltslag kan jagas bara några månader under hösten och/eller vintern. Jakttiden varierar också mellan de olika länen. Vildsvin är ett undantag, den allmänna jakttiden för vildsvin är 16 april – 15 februari. Däremot får årsunge av vildsvin jagas under hela året samtidigt som sugga som följs av smågrisar är fredade hela året.³⁸ Det innebär att konsumenter i princip har tillgång till färskt vildsvinskött året runt, till skillnad från annat vilt.

Ur miljösynpunkt måste dessutom vildsvinet anses överlägset flera uppfödda djurslag då inga resurser för foderproduktion har tagits i anspråk. Den har inte heller de metangasutsläpp som nötkött förknippas med.

5.2.4 Viktigt vilt för vilthanteringsanläggningarnas varaktighet

Att vildsvin får jagas året runt gör att vilthanteringsanläggningar också kan ta emot vildsvin året runt och få en inkomst. Enligt uppgift från några vilthanteringsanläggningar så är det framförallt vildsvin som i dagsläget utgör en viktig del av deras lönsamhet och det är det kött de säljer mest av under hela året. Vildsvinen är därför viktiga för anläggningarnas varaktighet, se avsnitt 4.2. Statistik från Livsmedelsverket visar att antalet vilthanteringsanläggningar ökar. Resonemanget tillsammans med statistiken tyder på att det är vildsvin som är en bidragande orsak till att det blivit fler anläggningar. Fler anläggningar skapar också fler arbetstillfällen på landsbygden. Jägare kan få inkomst av vildsvin i form av försäljning av vildsvinskött till vilthanteringsanläggningar, inkomster i samband med jakt som övernattningar, uthyrning av jaktkojor och arrenden m.m.³⁹

De vilthanteringsanläggningar med gårdsbutik som vi har gjort intervjuer med menar att vidareförädlad vildsvinskött går att sälja till bra pris och att konsumenter efterfrågar den typen av produkter. Det tyder på att det finns potential att kunna vidareförädla köttet vidare och ta ut ett högre pris gentemot konsument och därmed höja lönsamheten i anläggningen. Det finns också en potential i att fler konsumenter får upp ögonen för vildsvinskött. Det är ett kött som inte har lika långa traditioner som älgköttet men både vilthanteringsanläggningar med gårdsbutik och livsmedelskedjor anger att försäljningen av vildsvinskött ökar och att konsumenter efterfrågar köttet.

38 Svenska jägareförbundet, <http://www.jagareforbundet.se>, 2013-03-25

39 Jordbruksverket (2010)

6 Slutsats

Analysen vi har gjort om hur marknaden för vildsvinskött ser ut tyder på att det är en ung marknad jämfört med annan livsmedelsmarknad och jämfört med marknaden för annat viltkött. Det kan betyda att många av de problem vi ser nu kommer att lösa sig själv i takt med att marknaden mognar, volymerna växer och aktörerna lär sig mer om produkten. Den tyder också på att marknaden för vildsvinskött inte fungerar likadant överallt på så sätt att vilthanteringsanläggningarna som köttet måste passera för att nå marknaden skiljer sig i storlek, hanterade volymer, försäljningssätt, lokalisering m.m. I vildsvinstäta områden, till exempel Skåne och Södermanlands län, finns anläggningar som hanterar stora volymer kött och som inte ser några problem med att bli av med köttet, speciellt inte vidareförädlad kött.

De sex största vilthanteringsanläggningarna i Sverige hanterade under 2012 cirka 80 procent av vildsvinsköttet som hanterades på samtliga anläggningar detta år. I andra områden där det skjuts färre vildsvin ligger också anläggningarna längre ifrån varandra. Det är vanligare att anläggningarna har depåer i sådana områden. Överlag hanterar de flesta anläggningar mindre volymer vildsvinskött och har svårt att få lönsamhet då omkostnaderna blir höga för att ta emot enstaka djur.

Jaktåret 2012/2013 sköts det ungefär 97 900 vildsvin och enligt Svenska jägareförbundet kommer avskjutningen att öka framöver i områden lämpliga för vildsvin och där det inte finns så täta stammar idag. Inflödet av djur till anläggningarna är en förutsättning för att nå ut med mer kött på marknaden. I dagsläget visar våra beräkningar att mycket av vildsvinsköttet hamnar i jägarnas frysboxar, 15 procent eller 440 ton, vildsvinskött når ut till butik, restaurang m.m. En anledning till att jägarna behåller mycket av köttet själva är kostnaderna att transportera vildsvinen till en vilthanteringsanläggning och ofta finns det bara en sådan inom rimligt avstånd. I delar av landet blir kostnaden för stor för att enbart leverera ett vildsvin. Jägarna får ett för lågt pris för köttet för att kunna täcka andra kostnader.

Om det ska ut mer kött på marknaden så måste marknaden följa med och hela kedjan måste fungera och vara redo. I dagsläget ser det inte ut så. Aktörerna i kedjan ser främst sina problem och inte varandras. Jägarna ser till exempel inte vildsvinen först och främst som ett livsmedel, vilket vilthanteringsanläggningarna gör. Jägare jagar främst för jaktupplevelsen och ofta leder inte jakten till att vildsvin fålls. För många vilthanteringsanläggningar är vildsvinen viktiga och det är just vildsvin som ger verksamhet hela året.

Marknaden för vildsvinskött är liten. Utbudet är begränsat och för livsmedelsbutiker kan detta vara avgörande för om man vill ta in vildsvinsköttet i sitt sortiment. Att marknadsföra köttet kan också ses som en risk eftersom butikerna inte vet vilka volymer de kan få tillgång till under olika delar av året. Marknaden måste med andra ord hitta sin egen väg och stabiliseras. En möjlighet skulle vara om vildsvinsköttet får ett större genomslag inom restaurang och storhushåll. Här kan man lära sig att hantera det och genom att det bjuds ut på dessa ställen kommer fler konsumenter i kontakt med produkten och kan sedan själva efterfråga den. Vildsvinskött är idag relativt okänt och anonymt för de flesta konsumenter.

Det finns faktorer i ledet från jägare till konsument som motverkar mer vildsvinskött på marknaden. De hinder som nämns av jägarförbund, vilthanteringsanläggningar och livsmedelskedjor ser man också olika på. Vi har identifierat att det framförallt är fyra hinder som motverkar mer vildsvinskött på marknaden och dessa är hantering av köttet, kostnader, pris och okunskap hos konsument. De hinder vi ser hänger tätt samman och samverkar till att vi inte ser mer vildsvinskött i butik och på restauranger.

Både jägarförbund och vilthanteringsanläggningar ser problem med hur vildsvin och vildsvinskött hanteras i dagsläget. Jägarförbunden ser hinder med det regelverk som finns idag och som begränsar möjligheterna att sälja köttet vidare till privatpersoner och butiker. De vill se ett regelverk där avsättningsmöjligheterna för köttet är mer generösa. Vilthanteringsanläggningarna å sin sida ser jägarnas hantering av vildsvinet som ett hinder. De anser att jägarna har dålig kunskap i hur viltet ska hanteras efter att det har fällts.

Både jägarförbunden och vilthanteringsanläggningarna ser kostnaderna som ett hinder som motverkar mer kött på marknaden. För vilthanteringsanläggningarna är det framförallt kostnaden för avfallshantering. Kostnaderna gör det i dagsläget inte lönsamt att ta emot enstaka vildsvin för många anläggningar. Jägarförbunden ser problemet med de kostnader som uppstår när jägare ska transportera vildsvin till anläggningarna.

Priset för vildsvinsköttet är ett hinder som motverkar mer kött på marknaden enligt samtliga led, det vill säga jägarförbund, vilthanteringsanläggningar och handeln. Jägarförbunden ser att priset de får för köttet är för lågt i jämförelse med transportkostnaderna. Vilthanteringsanläggningarna å andra sidan ser ett problem med höga kostnader och enstaka vildsvin. Livsmedelskedjor menar att det höga priset för vildsvinsköttet gör det mindre attraktivt för konsumenter.

Dessutom måste kunskapen hos konsumenten bli bättre. Alla led i kedjan menar att konsumenternas rädsla för att våga äta köttet och okunskapen i hur man tillagar köttet har en begränsande effekt på marknaden.

Vildsvin ger jakttillfällen, ger vilthanteringsanläggningar verksamhet året runt och kan dessutom bidra till att konsumenter får tillgång till färskt viltkött hela året.

7 Förslag på frågor att arbeta vidare med

Detta är den andra rapporten från Jordbruksverket som handlar om vildsvin. Vi började med att beräkna de kostnader som vildsvin orsakar inom jordbruket i en rapport år 2010⁴⁰. Resultatet av denna rapport visade att vildsvin orsakar skador för stora belopp inom jordbruket. Att de gör det inom trafiken vet vi också. Att studera marknaden var nästa steg. Vi vet att det finns mycket vildsvin i skogarna men samtidigt lite kött i butik. Nu vet vi delvis varför. Det som saknas i denna rapport är en fördjupad analys av hur konsumenter ser på vildsvinskött. Det finns ingen sådan analys i dagsläget och det har inte heller hunnits med i vår rapport denna gång. Men att få ett svar på varför konsumenter inte i någon större utsträckning efterfrågar vildsvinskött i dagsläget vore intressant. Är det prisläget som är fel, är det förädlingsgraden och utbudet av detaljer som är fel eller något annat. De vilthanteringsanläggningar med gårdsbutik som vi har intervjuat har inga som helst problem att sälja vildsvinskött, framförallt inte förädlade produkter. Men det är en liten klick konsumenter som köper sitt kött i gårdsbutiker, den stora massan handlar i vanliga livsmedelsbutiker.

I rapporten har vi tittat på den svenska marknaden. När vi studerar den så väcks också funderingar kring hur marknaden fungerar i andra länder som har vildsvin. Vildsvinsstammarna är stora i bland annat Tyskland och Polen och vi vet att det finns problem med djuren även där inom jordbruk, trafik m.m. Frågan är om marknaden för vildsvinskött är större där än i Sverige och om hanterings- och försäljningskanalerna ser annorlunda ut? Att jämföra den svenska marknaden för vildsvinskött med andra länders marknader tror vi skulle kunna ge ett bra perspektiv på vår marknad.

Slutligen skulle det vara intressant med studier kring ”miljöprestanda”. Hur klimatsmart är det att äta vildsvin jämfört med annat kött? Kan det till och med vara så att det finns miljöskäl som talar för en ökad konsumtion till förmån för annat kött.

40 Jordbruksverket (2010)

8 Referenslista

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1069/2009 om hälsobestämmelser för animaliska biprodukter och därav framställda produkter som inte är avsedda att användas som livsmedel och om upphävande av förordning (EG) nr 1774/2002 (förordning om animaliska biprodukter), artikel 2, punkt 2.

Jordbruksverket (2013), Utvärdering av den generella sänkningen av köttkontrollavgifterna – har den sänkta avgiften kommit primärproducenterna tillgodo?, Rapport 2013:24.

Jordbruksverket (2010), Vildsvin – hur stora kostnader orsakar vildsvin inom jordbruket? Rapport 2010:26.

Jordbruksverket, Föreskrifter om ändring i Statens jordbruksverks föreskrifter (2006:84) om befattning med animaliska biprodukter och införsel av andra produkter, utom livsmedel, som kan sprida smittsamma sjukdomar till djur.

Livsmedelsverket (2007), Vägledning – Jägarens direkta leveranser av små mängder vilt och kött av vilt, 2007-08-01.

Livsmedelsverket (2011), Redovisning av regeringens andra uppdrag i fråga om villkor för försäljning av produkter av vildsvin, 2011-05-30.

Naturvårdsverket (2010), Nationell förvaltningsplan för vildsvin (*Sus scrofa*) – vägledning för regionala och lokala förvaltningsplaner, 29 april 2010.

Svenska jägareförbundet (2008), Framgångsrik vildsvinsförvaltning, december 2008.

8.1 Internet

Jordbruksverket (2013), Allt om landet – Allt om föreningsliv och kultur på landsbygden, AOL 1:6, <http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/landsbygdsutveckling/forskningochkunskap/alltomlandet/foreningslivochkultur.4.2ae27f0513e7888ce228000105.html>, 2013-10-28.

Nationella Viltolycksrådet, information om antalet olyckor med vildsvin år 2010 till 2013, <http://www.viltolycka.se/statistik/viltolyckor-for-respektive-viltslag/>, 2013-09-26.

SVA, information om trikiner i vildsvin och information om godkända laboratorium för trikintest, <http://www.sva.se/sv/Djurhalsa1/Gris1/Zoonoser/Trikiner1/>, 2013-02-13 och 2013-10-03.

SVA, information om prisuppgifter för trikintester på vildsvin, <http://www.sva.se/sv/Diagnostik-och-produkter1/Aktuella-analyser/Gris/Trikinundersokning/>, 2013-03-22.

Livsmedelsverket, information om antalet vilthanteringsanläggningar, www.livsmedelsverket.se, 2013-02-11.

Svensk viltkött, information om branschorganisation, <http://www.svenskviltkottef.se/>, 2013-10-03.

Svenska jägareförbundet, information om jakttider för vildsvin, <http://www.jagareforbundet.se/Jagarenojakten/Jakttider/Mer-om-Jakttider/Sa-definierar-du-arsunge-av-vildsvin/>, 2013-03-25.

Viltmat.nu, information om konsumtion av viltkött m.m., www.viltmat.nu, 2013-01-17.

8.2 Kontakter

AJ Dahlbergs slakteri, svar på antal trikintester under 2012, Anna-Lena Dahlberg Lindqvist den 9 oktober 2013.

ALcontrol AB, svar på antalet trikintester på vildsvin år 2012, Malin Rejdemark den 16 oktober 2013.

Axfood, svar på frågeformulär om marknaden för vildsvinskött, Patrik Grass den 18 september 2013.

Coop, svar på frågeformulär om marknaden för vildsvinskött, Anders Hansson den 19 september 2013.

Ginsten Slakteri AB, svar på antalet trikintester på vildsvin år 2012, Annika Petersson den 10 oktober 2013.

ICA, svar på frågeformulär om marknaden för vildsvinskött, Mats Heljestränd den 28 augusti 2013.

JP Hästveda AB, svar på antalet trikintester på vildsvin år 2012, Jenny Nilsson den 11 oktober 2013.

Jägarnas Riksförbund, svar på frågeformulär om vildsvinskött, Ulf Kallin, 2013-08-20.

Siljans Chark AB, svar på antalet trikintester under 2012, Nina Gifting den 9 oktober 2013.

Sodexo, svar på frågeformulär om marknaden för vildsvinskött, Nicklas Hedin den 19 september 2013.

SVA, svar på antalet trikintester på vildsvin under 2012, Susan Åkerberg den 11 september 2013.

Svenska jägareförbundet, svar på frågeformulär om vildsvinskött, Daniel Ligné och Anders Nilsson, 2013-08-21.

Svenska jägareförbundet, uppgifter om avskjutningsstatistik jaktår 2011/2012 och 2012/2013 för vildsvin, Jonas Kindberg den 30 augusti och den 8 november 2013.

Vidilab AB, svar på antalet trikintester på vildsvin år 2012, Bitte Ljungström den 9 oktober 2013.

Bilaga 1 Så här ser jägarförbund på marknaden för vildsvinskött

Vilka är hindren mot att mer kött når marknaden?

Svenska jägareförbundet och Jägarnas Riksförbund konstaterar att det finns hinder som gör att inte fler vildsvin skjuts och att mer vildsvinskött kommer ut på marknaden. De största hindren handlar om hur man ska få avsättning för köttet på ett enklare sätt.

Regelverkets utformning kring försäljning av vildsvinskött

Svenska jägareförbundet anser att regelverket som det ser ut idag inte ger incitament för jägare att skjuta fler vildsvin. Ett förenklat regelverk kring försäljning av vildsvinskött skulle vara ett stort steg i rätt riktning, det vill säga att möjliggöra privat försäljning till konsument. Som det ser ut i dag så slutar många jägare att jaga då frysboxen är full.

Även Jägarnas Riksförbund menar att regelverket motverkar försäljning av vildsvinskött eftersom det inte tillåter jägaren eller jaktlaget att sälja vildsvinskött till andra än vilthanteringsanläggningar. Att jägarna har svårt att bli av med överskottet minskar incitamenten att skjuta fler vildsvin och att överskottet måste transporteras till vilthanteringsanläggningar eller särskilda uppsamlingsstationer är ett hinder. Jägarnas Riksförbund menar att problemet i första hand inte är dåliga priser utan snarare besväret och tidsåtgången som ökar med längden på transportsträckor.

Prisnivån på köttet och okunskap hos konsument

Svenska jägareförbundet anser att en bredare konsumtion av vildsvinskött begränsas av att det inte finns en möjlighet till direktförsäljning av köttet från jägare till konsument. Vildsvinskött som säljs i butik har ofta högt pris och är därför inte attraktivt för konsumenterna. För att leverera till vilthanteringsanläggning så krävs ofta stora volymer för att det ska vara ekonomiskt försvarbart med transporter och tidsåtgång. Enligt Svenska jägareförbundet så leder detta till att enstaka vildsvin som skjuts på marker långt från vilthanteringsanläggning inte når konsument. Jägarnas Riksförbund anger att kilopriset efter rensade skottskador inte motiverar jägaren att transportera vildsvinen för långa sträckor till vilthanteringsanläggningar. De menar även att med ökad tillgång har priserna tenderat att minska.

Svenska jägareförbundet anser också att förutom prisnivån så begränsar också okunskap om hur köttet ska tillagas konsumtionen. Att samhället ser vildsvin som ett skadedjur istället för en resurs begränsar också konsumtionen.

Kostnad för och förenklade trikintester

Svenska jägareförbundet anser att kostnaden för trikintester gör att inte mer vildsvin skjuts. Subventionerade trikintester skulle eventuellt öka intresset lite för att jaga mer vildsvin. Jägarnas Riksförbund anser att ett regelverk som endast kräver ett bevis på genomfört trikinprov skulle underlätta för jägare och jaktlag att överlåta eller att sälja vildsvinskött inom släkt, bekantskapskrets m.fl.

Enkätundersökning

Vi har vänt oss till Svenska jägareförbundet och till Jägarnas Riksförbund för att få en bild av hur förbunden ser på marknaden för vildsvinskött och om de ser några problem med hur det fungerar idag. I detta avsnitt så sammanställer vi förbundens svar var för sig.

Svenska jägareförbundet

Hur ser ni på vildsvin som jaktbart vilt?

Vildsvinet är en fantastisk jaktlig resurs som ställer stora krav på jägarna och deras hundar. Skytte- och eftersöksmässigt så är det generellt svårare jakt än på våra andra klövviltsarter. Åsikterna om vildsvinen varierar stort inom jägarkåren och bland våra medlemmar finns allt från dem som helst inte vill ha dem på sina marker till dem som vill ha mycket täta stammar. Generellt sett så är jägarna positiva till vildsvin. Vildsvinen är inte så mycket svårare att förvalta än annat vilt. De problem som uppstår bottnar för det mesta i bristande kommunikation och samarbete mellan olika markägare och jakträtthavare. En svårighet med vildsvinsförvaltningen är att det saknas bra och enkel inventeringsmetodik för populationsskattningar.

Vilka incitament behöver jägare för att skjuta vildsvin?

Ett förenklat regelverk kring försäljning av vildsvinskött skulle vara ett stort steg i rätt riktning. Att möjliggöra privat försäljning till konsument liknande den som finns för hjortdjuren är önskvärt. I dagsläget slutar många jägare att jaga då den egna frysboxen är full och möjligheterna till försäljning små. Subventionerade trikintester skulle eventuellt öka intresset något men främst kunna vara ett verktyg för att stimulera jägarna att komplettera trikintestet med uppgifter som kan användas för att följa populationsutvecklingen.

Hur fungerar hanteringen av vildsvinskött i dagsläget?

Generellt fungerar hanteringen bra med god hygien och trikinkontroller. Men det finns exempel på fall då människor, av okunskap eller nonchalans, struntar i trikintestet. Ett förenklat regelverk kring försäljning av vildsvinskött skulle kunna underlätta hanteringen av köttet.

Hur ser ni på marknaden för vildsvinskött och skiljer den sig från annat viltkött?

Utbudet finns och efterfrågan likaså. I en SIFO-undersökning (fråga) från 2012 svarar drygt 60 procent av svenskarna att de vill äta mer viltkött. Men försäljningskanalerna är låsta av lagstiftningen. För att få en bredare konsumtion av vildsvinskött krävs sannolikt en möjlig direktförsäljning från jägare till konsument. Vildsvinskött som säljs i butik är oftast i en prisklass som gör att det inte är attraktivt för konsumenterna annat än i undantagsfall. För att leverera till vilthanteringsanläggning så krävs ofta stora volymer för att det ska vara ekonomiskt försvarbart med transporter och tidsåtgång. Detta gör att enstaka vildsvin som skjuts på marker långt från vilthanteringsanläggning inte kan nå konsument. Nuvarande system är anpassat för större leveranser snarare än enstaka vilt. Eftersom mycket

av avskjutningen sker vid ensamjakt vid åtel, då det i normalfallet sällan fås mer än ett vildsvin åt gången, så blir försäljningsmöjligheterna begränsade.

En skillnad vad gäller vildsvin jämfört med annat klövvilt är att efterfrågan sannolikt är mer säsongsbetonad. Vildsvin efterfrågas särskilt vid jul (julskinka och julmat) samt under sommaren (grillkött). Övrigt vilt skjuts undantagslöst under hösten under en förhållandevis begränsad period. Till exempel skjuts drygt 70 procent av älgarna under den första jaktveckan. Vildsvin skjuts under hela året, under våren och sommaren skjuts en hög andel mycket unga djur som inte väger mer än 15-25 kg vilket gör långa resor till ett viltslakteri ekonomiskt omöjliga.

Hur ser avsättningsmöjligheterna ut för vildsvinskött?

De som jagar för husbehov skjuter inte mer än vad de gör av med i det egna hushållet. Större arrangerade jakter kan skapa volymer som är lämpliga för försäljning till vilthanteringsanläggning. För små volymer och enstaka vildsvin minskar avsättningsmöjligheterna med avståndet till närmsta viltslakteri. De som jagar mer vildsvin än de konsumerar själva har ofta avsättningsproblem vilket dämpar avskjutningen. Men avsättningsmöjligheterna framöver bedöms som goda om det finns rätt förutsättningar.

Vad behövs för att konsumenter ska börja äta mer vildsvinskött?

En ökad möjlighet att kunna köpa vildsvinskött till en prisnivå som gör det mer till vardagsmat än lyxvara. En ökad kunskap om hur man tillagar köttet för att få ut det bästa av det. I grunden krävs också en attitydförändring i hela samhället för att göra vildsvinet till en resurs och inte ett farligt skadedjur.

Hur ser ni på priset för vildsvinskött?

Det pris vi får för vildsvinskött har minskat. Priserna varierar över året och även mellan år. I dagsläget får man 10-30 kr per kg (skottrensad slaktkropp) för vildsvin och cirka 20 procent högre för hjortvilt. Ett förhållandevis normalt förhållande de senaste åren.

Vilket pris tycker ni är rimligt för vildsvinskött?

Det beror på vildsvinet storlek men cirka 40 kr/kg (skottrensad slaktkropp) borde vara rimligt.

Jägarnas Riksförbund

Hur ser ni på vildsvin som jaktbart vilt?

Vildsvinet är för jägare ett på många håll eftertraktat högvilt som ställer högre krav på såväl jägare som jakthundar än övrig klövviltjakt. Som fördelar kan räknas att en etablerad vildsvinsstam ger många jakttillfällen och den höga reproduktionen gör att man relativt snabbt fyller jägarnas frysar. De erbjuder även en spännande jakt och oftast är det flera jaktdeltagare som ser och får skotttillfällen oavsett jaktform.

Nackdelarna är i första hand de skador även ett fåtal vildsvin kan göra i odlingsområden och trädgårdar, skador som ofta gör att stammen storlek överskattas.

Även det faktum att förvaltningen av vildsvin kräver allt större insatser av jägarna tenderar till att många jägare som haft vildsvin under längre tid tröttnar.

Vilka incitament behöver jägare för att skjuta vildsvin?

När det gäller själva jakten och förvaltningen finns redan i dag i stort sett samtliga incitament utom möjligheten att till vettiga kostnader använda åtelkameror. Vad som saknas är jägarens och jaktlagens möjligheter att enkelt sälja köttöverskottet. Ett problem om än litet är den lagliga gråzon jägaren har att hantera gällande fredning av kultingförande sugga och bedömningen av årsgris under tiden när samtliga vuxna är fredade.

Hur fungerar hanteringen av vildsvinskött i dagsläget?

Allt fler jägare och jaktlag har investerat i kylanläggningar och lärt sig hantera viltkött på ett mer hygieniskt sätt. Problemet är överskottet som ska transporteras till vilthanteringsanläggningar eller särskilda uppsamlingsstationer och sedan vidare till anläggningarna. Problemet är inte i första hand dåliga priser utan snarare besväret och tidsåtgången som ökar med längden på transportsträckor. Detta medför att en hel del vildsvinskött säljs på den svarta marknaden till nära vänner m.fl. och även om det mesta sannolikt är trikintestat förekommer tyvärr motsatsen.

Ett regelverk som underlättar för den enskilde jägaren och jaktlaget att sälja vildsvinskött till andra än vilthanteringsanläggningar skulle underlätta hanteringen av vildsvinskött. Ett regelverk som endast kräver ett bevis på genomfört trikinprov skulle även underlätta för jägare och jaktlag att ge alternativt sälja vildsvinskött inom släkt, bekantskapskrets och andra närboende.

Hur ser ni på marknaden för vildsvinskött?

Efterfrågan på den svarta marknaden motsvarar i många fall utbudet eftersom det ofta handlar om förbeställningar. På den legala marknaden anger flera anläggningar att de inte klarar efterfrågan. Det är regelverket som skiljer marknaden för vildsvinskött mot marknaden för annat viltkött.

Hur ser avsättningsmöjligheterna ut för vildsvinskött?

Jägarna blir av med köttet i huvudsak, men tyvärr ofta genom att bryta mot regelverket. Den svarta marknaden kommer att öka om det inte sker en regelförändring.

Vad behövs för att konsumenter ska börja äta mer vildsvinskött?

Lättnader i regelverket gör att jägare kan få ut vildsvinskött i bekantskapskretsen vilket sannolikt skulle få en spridd kännedom och därmed öka efterfrågan.

Hur ser ni på priset för vildsvinskött?

Kilopriset efter rensade skottskador motiverar inte jägaren att transportera vildsvinen för långa sträckor till vilthanteringsanläggningar. Med ökad tillgång har även priserna tenderat att minska, många anläggningar tar inte heller emot vildsvin beroende på ålder och kön. Priserna för vildsvin tenderar att ligga något lägre än för övrigt klövvilt.

Vilket pris tycker ni är rimligt för vildsvinskött?

Priset måste alltid ställas i förhållande till arbetsinsats, transportstämpling m.m. De gör behovet av hanteringsanläggningar allt för stort. Det är därför viktigare att jägarna får samma möjligheter att sälja vildsvinskött som i dag bland annat gäller för älg och rådjur.

Frågeformulär

Följande frågor behöver vi din hjälp med att besvara:

Utveckling av antalet vildsvin

1. Hur många vildsvin finns det uppskattningsvis i våra skogar?
2. Hur sprider sig vildsvinen över landet, kan ni se några tendenser?

Avskjutning

3. Hur mycket vildsvin skjuts per år? Skjuts fler nu än tidigare år?
4. Hur ser ni på vildsvin som jaktbart vilt? Fördelar och nackdelar jämfört med annat vilt?
5. Vilka incitament behöver jägarna för att skjuta vildsvin?

Hantering av vildsvinskött

6. Hur fungerar hanteringen av vildsvinskött i dagsläget? Vad fungerar bra och vad fungerar mindre bra?
7. Vad skulle kunna underlätta hanteringen?

Marknaden för vildsvinskött

8. Hur ser ni på marknaden (utbud och efterfrågan) för vildsvinskött?
9. Hur skiljer sig marknaden för vildsvinskött från annat viltkött?
10. Hur ser avsättningsmöjligheterna ut för vildsvinskött? Bli jägarna av med köttet?
11. Hur bedömer ni avsättningsmöjligheterna för vildsvinskött framöver?
12. Vad tror ni behövs för att konsumenter ska börja äta mer vildsvinskött?
13. Hur ser ni på det pris ni får för vildsvinsköttet? Har priset ökat, legat konstant eller minskat de senaste fem åren?
14. Om ni jämför priset ni får för vildsvinskött, hur förhåller sig detta till priset ni får för älgkött eller annat vilt? Ge gärna prisexempel.
15. Vilket pris tycker ni är rimligt att ni får för vildsvinskött?

Övrigt

Lämna gärna övriga kommentarer kring vildsvin och vildsvinskött.

Bilaga 2 Vilthanteringsanläggningar och deras syn på marknaden

Vilka är hindren mot att mer kött når marknaden?

Vilthanteringsanläggningar ser att det finns hinder som gör att de inte hanterar fler vildsvin och att mer vildsvinskött kommer ut på marknaden. De största hindren är kostnaderna, jägarnas hantering av köttet, den svarta marknaden och bristande marknadsföring.

Kostnader

Kostnader är den anledning som av vilthanteringsanläggningarna nämns framförallt påverka hanteringen av vildsvin och då att mer kött kommer ut på marknaden. Det är kostnad för avfallshantering och kostnad för trikinprovtagning som oavsett storlek på anläggningen gör det svårt att ta emot små leveranser eller enstaka vildsvin.

Vad gäller kostnaden för avfallshantering så anges denna vara den största kostnaden för anläggningarna eftersom kostnaden finns och är lika stor oavsett om animaliska biprodukter från ett eller flera vilt ska destrueras. Avgiften är också kostsam hela året. Flera mindre anläggningar anger om de bara får in ett vildsvin åt gången blir avfallsavgiften alldeles för hög och de har därför nekat inköp av vildsvin på grund av detta. Även större anläggningar anger att de har gjort det samma.

Flera anläggningar uppger även att kostnaderna för trikinprovtagning är stor och framförallt om det är få vildsvin som ska testas.

Avgiften för köttkontrollen nämns också vara en kostnad som kan påverka lönsamheten negativt och därmed hanteringen av vildsvin. Sedan 2008 är avgiften för köttkontroll sänkt för mindre slakterier⁴¹. Att avgiften för köttkontroll är sänkt uppges av flera anläggningar vara en förutsättning för att de ska få verksamheten att gå runt.

Hantering av jägare och små leveranser

Ett problem som vilthanteringsanläggningarna anger till att inte mer vildsvinskött kommer ut på marknaden är att enskilda jägare har dålig kunskap om hur vildsvin ska hanteras. Den bristande kunskapen gör att köttet får sämre kvalitet och att mer kött går till spillo. Flera anläggningar anser att viltundersökarutbildningen ska ligga på anläggningarna och inte på jägarna eftersom det är de som är mest måna om i vilket skick som viltet kommer in till dem. Om vildsvinsköttet släpps fritt från jägaren är risken att vildsvinen får sämre rykte eftersom allt kött från vildsvin inte har bra kvalitet utan behöver vidareförädlas. Anläggningarna menar att det är viktigt att vildsvinen levereras till vilthanteringsanläggningar för att garantera kvalitet ut mot konsument och för att säkerställa att viltköttsmarknaden inte förstörs.

41 Jordbruksverket (2013)

Ytterligare ett hinder mot att mer kött kommer ut på marknaden anger vilthanteringsanläggningarna vara att jägarna själva ofta behåller det fina viltet och levererar vildsvin av sämre kvalitet till anläggningarna. Jägarna levererar också ofta enstaka djur och små leveranser har många anläggningarna svårt att ta emot eftersom kostnaderna blir för stora.

Den svarta marknaden

Den svarta marknaden anger vilthanteringsanläggningarna vara ett stort hinder mot att mer vildsvinskött kommer ut på marknaden. Flera anläggningar svarar i enkäten att de vet att mycket vildsvinskött kommer ut på marknaden utan att ha gått via dem. Det räcker med att söka efter vildsvinskött på Blocket så ser man att så är fallet. Att inte vildsvinsköttet passerar anläggningarna uppger de är och kan bli ett hinder om det kommer ut kött av dålig kvalitet på marknaden som förstör förtroendet för köttet.

Marknadsföring

Ett hinder för att få ut mer vildsvinskött på marknaden är kunskapsbrist i alla led, från jägare till konsument, i hur man hanterar och använder vildsvinskött. Många vilthanteringsanläggningar anger att de behöver hjälp med att marknadsföra köttet för att få konsumenter att våga äta vildsvin.

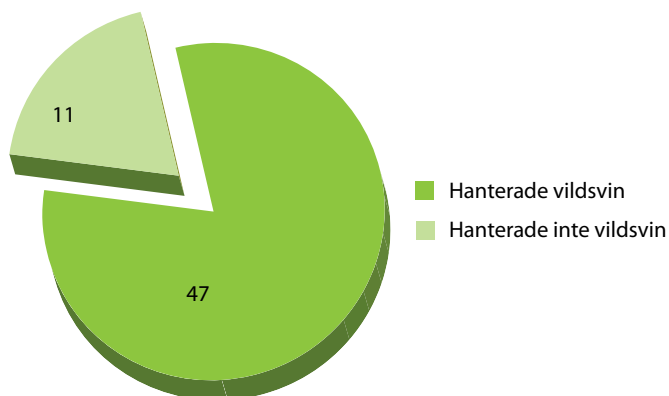
Enkätundersökning

För att få vilthanteringsanläggningarnas perspektiv på marknaden för vildsvinskött så skickade vi ut en enkät med frågor om 1) hantering 2) avsättning 3) lönsamhet 4) pris och 5) försäljning av vildsvinskött under 2012. I detta avsnitt sammanställer vi de svar vi fick av de vilthanteringsanläggningar som svarade på enkäten om marknaden för vildsvinskött. Dessutom finns en anläggning med som har svarat på enkäten om sänkt kontrollavgift, se avsnitt 1.2.

Av totalt 71 godkända anläggningar som kan ha tagit emot vildsvin och som fick enkäten så svarade 58 på enkäten, det vill säga ungefär 81 procent. De flesta anläggningar som har svarat på enkäten hanterar enbart vilt, men det finns också 18 anläggningar som också är godkända för att slakta tamboskap. De anläggningar som inte har svarat på enkäten är framförallt vilthanteringsanläggningar som hanterar små volymer viltkött. De flesta vilthanteringsanläggningarna, som svarade på enkäten, hanterade vildsvin under 2012. Av de 58 anläggningar som svarade på vår enkät så angav 47 anläggningar⁴² att de hade hanterat vildsvin under 2012, av dessa så slaktade 12 anläggningar även tamboskap. I enkäten för sänkt köttkontrollavgift så angav ytterligare en anläggning att de hanterade vildsvin under 2012. I enkäten angav anläggningen hur stor volym vildsvinskött som hanterades under året.

Elva anläggningar angav i enkäten att de inte hanterade vildsvin år 2012, se figur 4. Två av dessa uppgav att de inte hanterade vildsvin men annat vilt.

⁴² I avsnitt 2.4 så har fler vilthanteringsanläggningar som hanterar vildsvin identifierats genom anläggningarnas webbplats.

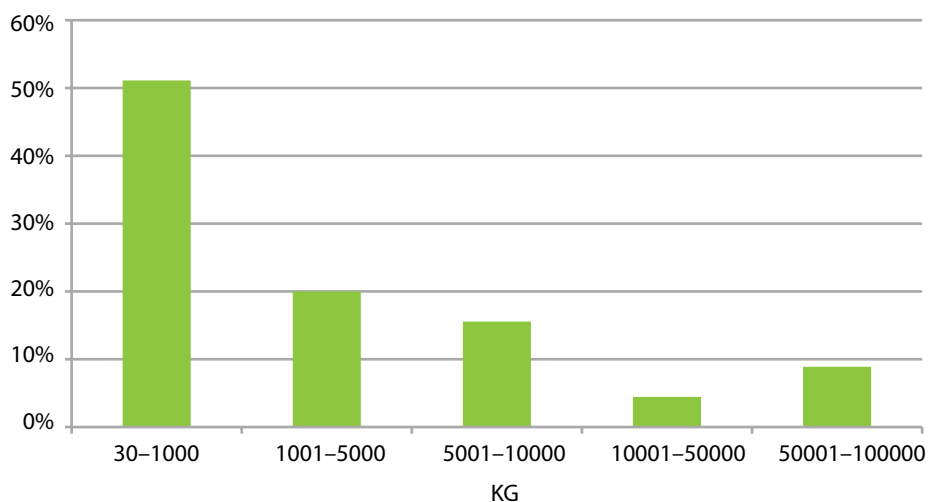

Figur 4 Vilthanteringsanläggningar som hanterade och som inte hanterade vildsvin under 2012, antal.

Källa: Enkät vilthanteringsanläggningar (egen bearbetning)

Olika volymer vildsvinskött passerar anläggningarna

Vilthanteringsanläggningarna skiljer sig i storlek och av de 47 anläggningar som hanterade vildsvin under 2012 så passerade olika volymer vildsvinskött anläggningarna. Det finns anläggningar som hanterade uppemot 100 ton vildsvinskött (slaktvikt) detta år och det finns mindre anläggningar som endast hanterade ett vildsvin eller cirka 30 kg slaktvikt och skottrensad kött. De flesta anläggningarna är små, som figur 5 visar så hanterade majoriteten av anläggningarna ett ton eller mindre vildsvinskött år 2012. Det var få anläggningar som hanterade mellan ett ton och tio ton vildsvinskött och cirka 15 procent av anläggningarna hanterade över 10 ton vildsvinskött år 2012.

Figur 5 Vilthanteringsanläggningarnas storlek efter volym vildsvinskött* (slaktvikt och skottrensad, kg), procent

* I figuren ingår de 47 anläggningar som hanterade vildsvin enligt svar på vår enkät om marknaden för vildsvinskött. Dessutom ingår uppgift från den anläggning som lämnat detaljerad information i vår enkät om sänkt köttkontrollavgift.

Källa: Enkät vilthanteringsanläggningar (egen bearbetning)

Som nämns ovan så är vilthanteringsanläggningarna som hanterar vildsvin ofta småskaliga i den mening att volymerna som hanteras under året är små. Flera av anläggningarna hanterar endast eget vilt, men andra tar emot vilt från jägare och jaktlag. Det finns också större anläggningar som har depåer runt om i landet för att underlätta inflödet av djur till anläggningen. Av de 47 anläggningar som hanterade vildsvin år 2012 var det 14 anläggningar som endast hanterade egna vildsvin och 33 anläggningar köpte in vildsvin från jägare. Att hantera egna vildsvin innebär att man inte köper in vildsvin.

De anläggningar som inte köpte in vildsvin hanterade i genomsnitt cirka 700 kg och hanterade allt från ett vildsvin upp till 3 000 kg. De anläggningar som köpte in vildsvin hanterade under 2012 i genomsnitt fler vildsvin, motsvarande cirka 1,3 ton slaktvikt. Men det är också så att anläggningar som köper in vildsvin även hanterar små volymer vildsvinskött.

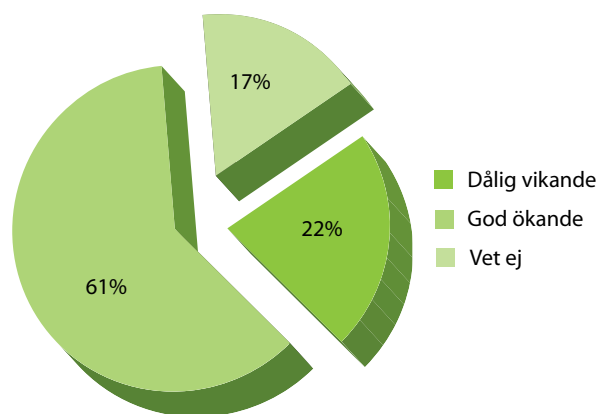
Det finns kapacitet att hantera mer vildsvinskött

Att det finns kapacitet på anläggningarna att hantera mer vildsvinskött framöver finns det inga tvivel om. Samtliga anläggningar anger att de med befintlig anläggning har kapacitet att ta emot fler vildsvin. Dessutom har två anläggningar som under 2012 angav att de inte hanterade vildsvin angett att de har kapacitet att hantera mer vildsvin på anläggningen.

Goda avsättningsmöjligheter för vildsvinskött

Majoriteten av de anläggningar som hanterade vildsvinskött år 2012 är positivt inställda till avsättningsmöjligheterna för vildsvinskött. Cirka 60 procent av anläggningar bedömer att avsättningsmöjligheterna framöver är goda eller ökande. Däremot bedömer drygt 20 procent av anläggningarna att avsättningsmöjligheterna kommer att vara dåliga eller vikande framöver, se figur 6.

De anläggningar som anger att de tror att avsättningsmöjligheterna kommer att vara goda eller att de ökar framöver hanterade i genomsnitt mer vildsvinskött jämfört med andra anläggningar. De hanterade i genomsnitt drygt 12 ton vildsvinskött år 2012. De anläggningarna som i enkäten uppgav att de bedömer avsättningsmöjligheterna som dåliga eller vikande hanterade i genomsnitt knappt tre ton vildsvinskött. Av de anläggningar som hanterade mer än 10 ton vildsvinskött så är en anläggning negativt inställd till avsättningen framöver och en anläggning har inte svarat på frågan i enkäten.

Figur 6 Avsättningsmöjligheter för vildsvinskött, procent

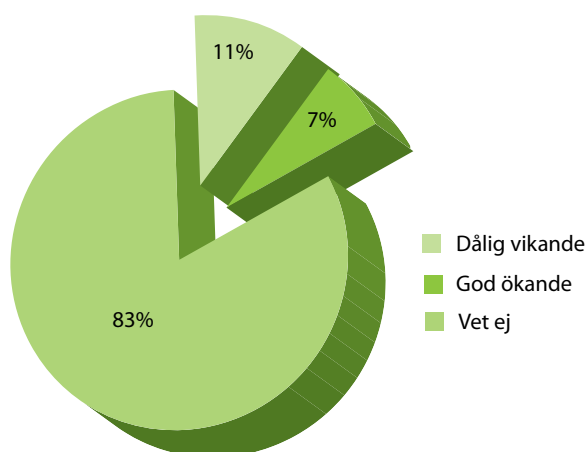
Källa: Enkät vilthanteringsanläggningar (egen bearbetning)

Några av de anledningar som nämns till varför man bedömer avsättningsmöjligheterna framöver som goda är 1) att man har lyckats hitta en kundkrets för köttet i storstäderna 2) att man vidareförädlar köttet och att produkterna säljer bra. En del anläggningar anger att de tror att vildsvinsköttet kommer att få ett uppsving framöver och att om man hittar konsumenten så blir avsättningsmöjligheterna goda. Någon anläggning uppgav att vildsvinskött är ett mycket bra kött och att konsumenterna har börjat upptäcka detta. Marknadsföring är därför en viktig del för att nå ut med köttet till konsument.

Några anledningar som nämns kunna påverka avsättningsmöjligheterna negativt framöver är 1) att avsättningen och efterfrågan blir mindre då stammen ökar 2) att vildsvinsköttet till skillnad från annat viltkött har ett dåligt rykte och detta gör att konsumenter väljer att inte äta köttet. Köttets rykte måste därför öka och marknadsföringen bli bättre för att fler konsumenter ska bli intresserade av att äta det 3) att priset för köttet gentemot konsument är för dyrt. Det beror på att kostnaderna är höga för att ta djuren till en vilthanteringsanläggning vilket minskar incitamenten för jägare.

Avsättningen för annat viltkött är god eller mycket god

Vilthanteringsanläggningarna ger en bild av att avsättningsmöjligheterna för annat viltkött är mer positiv än för vildsvinskött. De anläggningar som angett att de förutom vildsvin hanterar annat vilt hanterade hjort, älg, rådjur, björn och mufflon. Sammanlagt så angav cirka 80 procent av anläggningarna att de ser positivt på avsättningsmöjligheten framöver för viltkött. Cirka sju procent anger att de ser avsättningsmöjligheten framöver som dåliga eller vikande och resterande 11 procent har ingen uppfattning eller har inte svaret på frågan i enkäten, se figur 7.

Figur 7 Avsättningsmöjligheten för viltkött, procent

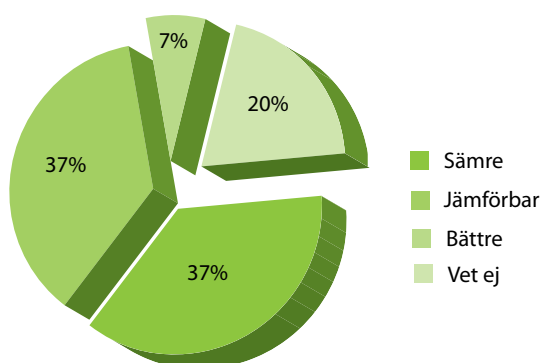
Källa: Enkät vilthanteringsanläggningar (egen bearbetning)

Bilden är samstämmig. Majoriteten av anläggningarna tycker att avsättningsmöjligheterna har blivit bättre och att de bedöms som goda och till och med mycket goda framöver. Anläggningarna anger att det finns en stark efterfrågan på köttet, framförallt på älg och rådjur. Vidareförädlad kött i alla former går lättare att sälja, till exempel korv och rökt kött. En anläggning uppger att konsumenter har börjat upptäcka viltköttet och därför kommer avsättningsmöjligheterna att bli bättre framöver.

Det är bara tre anläggningar som ser avsättningsmöjligheterna som dåliga eller vikande framöver och anledningen uppges vara att det är svårt att nå slutkunden.

Avsättningen för annat viltkött är bättre än för vildsvinskött

De flesta vilthanteringsanläggningar bedömer att avsättningsmöjligheterna för vildsvinskött framöver är sämre eller jämförbar med annat viltkött. Enkätsvaren visar att 37 procent av anläggningarna bedömer att avsättningen för vildsvinskött är sämre än för annat viltkött och samma andel bedömer att avsättningen är likadan för vildsvin och för annat vilt. Däremot så anser sju procent av anläggningarna att avsättningsmöjligheterna för vildsvinskött är bättre än för annat vilt, se figur 8.

Figur 8 Avsättningsmöjligheter för vildsvinskött jämfört med annat vilt, procent

Källa: Enkät vilthanteringsanläggningar (egen bearbetning)

De anläggningar som bedömer att avsättningsmöjligheterna för vildsvinskött är sämre än för annat vilt hanterade i genomsnitt knappt fyra ton vildsvinskött år 2012. De hanterade i genomsnitt mindre vildsvinskött än de anläggningar som angav att avsättningen för vildsvinskött är jämförbar eller bättre än för annat viltkött (drygt 10 ton). Oavsett vilken bedömning man gör om avsättningsmöjligheterna så finns det anläggningar som hanterar större och mindre volymer vildsvinskött i båda kategorier. Men det är bara två anläggningar som hanterade mer än tio ton vildsvinskött år 2012 som tror att avsättningsmöjligheterna för vildsvinskött är sämre än för annat vilt.

Alla anläggningar som angav att avsättningsmöjligheterna är dåliga eller vikande för vildsvinskött anger också att avsättningen är sämre för vildsvinskött jämfört med annat viltkött generellt, se tabell 5. Av de anläggningar som anger att de tror att avsättningsmöjligheterna framöver är goda eller ökande för vildsvinskött så tror cirka 60 procent att avsättningen kommer att vara jämförbar med annat viltkött. Att avsättningen för vildsvinskött framöver är sämre tror 26 procent och sju procent bedömer att avsättningsmöjligheterna är bättre, jämfört med annat viltkött. De anläggningar som inte har någon uppfattning eller som inte svarat på frågan om avsättningsmöjligheterna för vildsvinskött har inte heller någon uppfattning om relationen mellan avsättningsmöjligheterna för vildsvinskött och annat viltkött.

Tabell 5. Relation mellan avsättningsmöjligheter för vildsvinskött och jämfört med annat viltkött, procent

Avsättningsmöjligheter vildsvin	Avsättningsmöjligheter för vildsvinskött jämfört med annat viltkött				
	Sämre	Jämförbar	Bättre	Vet ej	summa
Dålig/vikande	100	0	0	0	100
God/ökande	26	63	7	4	100
Vet ej	0	0	0	100	100

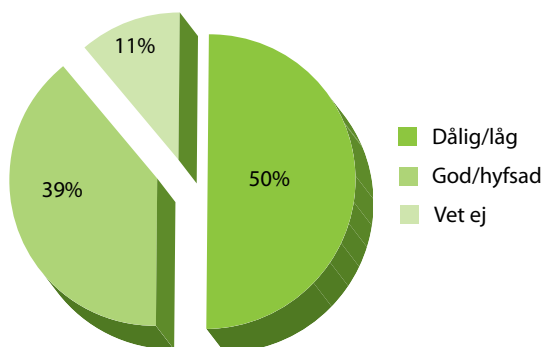
Källa: Enkät vilthanteringsanläggningar (egen bearbetning)

Dålig lönsamheten för vildsvinskött

Till skillnad från avsättningsmöjligheterna framöver för vildsvinskött så tror hälften av vilthanteringsanläggningarna som svarat på frågan att lönsamheten kommer att vara dålig eller låg framöver, se figur 9. En del menar till och med att lönsamheten kommer att vara mycket låg. Anledningarna bakom denna bedömning anges bland annat vara 1) att hanteringen av vildsvinskött är kostsam, det vill säga kostnader för trikinprov, besiktning, avfall 2) att priset på köttet i dagsläget är för lågt och det är därför svårt att få lönsamhet 3) att vildsvin säljs på den svarta marknaden, det vill säga direkt av jägaren till konsument 4) att mer och billigt vildsvinskött börja komma in från Polen. Importen påverkar prisbilden. Anläggningarna nämner även att lönsamheten varierar om man legoslaktar eller om man på anläggningen styckar själv och säljer köttet. Vid legoslakt bedöms inte lönsamheten så bra.

Nästan 40 procent av anläggningarna bedömer att lönsamheten kommer vara god eller hyfsad framöver. Olika anledningar till detta anges vara 1) att om man hittar rätt kanal och kundkrets så går köttet att sälja 2) att om man vidareförädlar köttet så blir lönsamheten bättre 3) att vildsvinskött är en bra naturresurs. Några av anläggningarna som bedömer lönsamheten som god framöver säger samtidigt att kostnaderna är höga.

De anläggningar som bedömer lönsamhet för vildsvinskött som dålig hanterar mindre volymer vildsvinskött i genomsnitt än de anläggningar som bedömer lönsamheten som god, cirka två ton jämfört med cirka 19 ton. Endast en anläggning som hanterar minst tio ton vildsvinskött bedömer lönsamheten som dålig eller låg. De andra större anläggningarna bedömer lönsamhet för vildsvinskött som god eller hyfsad.

Figur 9 Lönsamhet för vildsvinskött, procent

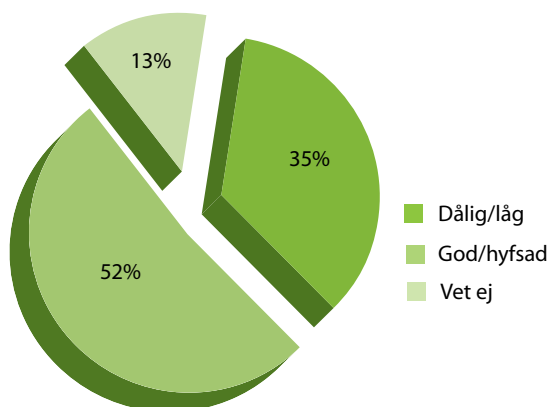
Källa: Enkät vilthanteringsanläggningar (egen bearbetning)

Bättre lönsamhet för annat viltkött

Bedömningen om lönsamheten för annat viltkött går åt andra hållet än den för vildsvinskött. Fler anläggningar bedömer lönsamheten som god framöver, se figur 10. Få anläggningar har gett någon anledning till varför de bedömer den god, men någon anger att lönsamheten är god om man säljer direkt till konsument eller till butik.

Däremot har de 35 procent av anläggningarna som bedömer lönsamheten dålig framöver angett några anledningar 1) att kostnaderna är för höga bland annat avfallsavgiften och kostnad för styckning 2) att priset är för lågt 3) att säsongen gör det svårt att lagra och sälja viltkött, periodvis är det mycket kött att ta hand om.

De anläggningar som bedömer lönsamheten för viltkött som god eller hyfsad hanterade i genomsnitt mer vildsvinskött än anläggningar som bedömer lönsamheten som dålig, drygt 14 ton i jämförelse med drygt tre ton vildsvinskött.

Figur 10 Lönsamhet annat viltkött, procent

Källa: Enkät vilthanteringsanläggningar (egen bearbetning)

Bättre lönsamhet för annat viltkött än för vildsvinskött

Som nämnts ovan så anser ungefär 40 procent av vilthanteringsanläggningarna att lönsamheten för vildsvinskött är god eller hyfsad. Av dessa anläggningar så bedömer cirka 90 procent att lönsamheten också är god eller hyfsad för annat vilt, se tabell 6. Sex procent av dessa anläggningar bedömer lönsamheten för annat vilt som dålig eller låg. De som bedömer lönsamhet som god eller hyfsad för både vildsvinskött och annat viltkött hanterade i genomsnitt knappt 20 ton vildsvinskött år 2012. I denna kategori finns alla de större anläggningarna (som hanterar minst 10 ton) förutom en.

Det är 50 procent av vilthanteringsanläggningarna som bedömer lönsamheten för vildsvinskött som dålig eller låg. Av dessa anläggningar så bedömer cirka 60 procent att lönsamheten för annat vilt också är dålig eller låg. Cirka 30 procent bedömer lönsamheten för annat vilt som god eller hyfsad och nio procent har ingen uppfattning eller har inte svarat på frågan i enkäten. De anläggningar som bedömer lönsamheten för vildsvinskött som dålig eller låg men lönsamheten för annat viltkött som god eller hyfsad hanterar i genomsnitt mindre vildsvinskött än

anläggningar som bedömer lönsamheten dålig eller låg i båda fallen, cirka 400 kg jämfört med knappt tre ton.

Tabell 6 Lönsamhet för vildsvin och annat vilt, procent

Lönsamhet vildsvin	Lönsamhet annat vilt			summa
	Dålig/låg	God/hyfsad	Vet ej	
Dålig/låg	61	30	9	100
God/hyfsad	6	89	6	100
Vet ej	20	20	60	100

Källa: Enkät vilthanteringsanläggningar (egen bearbetning)

Det är cirka 20 procent av anläggningarna som i enkäten anger att avsättningsmöjligheterna för vildsvinskött är dåliga eller vikande. Av dessa anläggningar anser de flesta (cirka 80 procent) att lönsamheten för vildsvinskött också är dålig eller låg, se tabell 7.

Av de cirka 60 procent av anläggningarna som tycker att avsättningen för vildsvinskött är god så bedömer cirka 54 procent att lönsamheten är god eller hyfsad för vildsvinskött och 39 procent att lönsamheten är dålig eller låg. De anläggningar som angett att de ser både goda avsättningsmöjligheter och lönsamhet för vildsvinskött hanterar betydligt mer vildsvinskött i genomsnitt än de anläggningar som angett goda avsättningsmöjligheter och dålig lönsamhet, cirka 1,5 ton jämfört med cirka 22 ton vildsvinskött.

Tabell 7 Avsättning och lönsamhet, procent

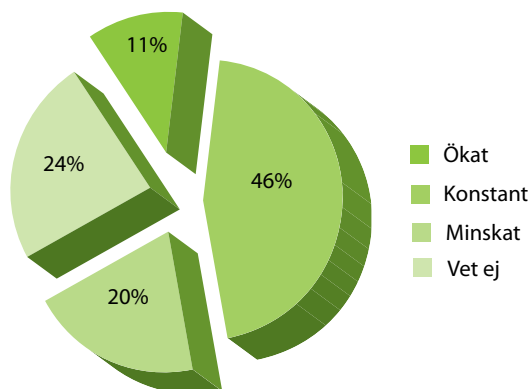
Avsättningsmöjligheter vildsvin	Lönsamhet vildsvin			summa
	Dålig/låg	God/hyfsad	Vet ej	
Dålig/vikande	80	10	10	100
God/ökande	39	54	7	100
Vet ej	50	25	25	100

Källa: Enkät vilthanteringsanläggningar (egen bearbetning)

Priset gentemot jägare har legat konstant de senaste åren

På vår fråga om priset för vildsvinskött till jägare har ökat, legat konstant eller minskat de senaste fem åren svarade 46 procent av anläggningarna att priset legat konstant. Cirka 10 procent av anläggningarna angav att priset har ökat och 20 procent att priset gentemot jägare har minskat, se figur 11.

Den anledning som nämns till varför priset har ökat de senaste fem åren är därför att efterfrågan blivit större. Som anledning till att priset har legat konstant eller minskat nämns att 1) vildsvinsstammen ökar, tillgången på vildsvin är därför god och jägarna har svårt att bli av med köttet 2) att vildsvin får jagas året runt. De anledningar som angavs till varför prisbilden har sett ut som den gör var att jägarna säljer köttet vidare billigare än vad anläggningarna kan göra, hanteringen av köttet är kostsam, importen av vildsvinskött ökar och köttet marknadsförs dåligt.

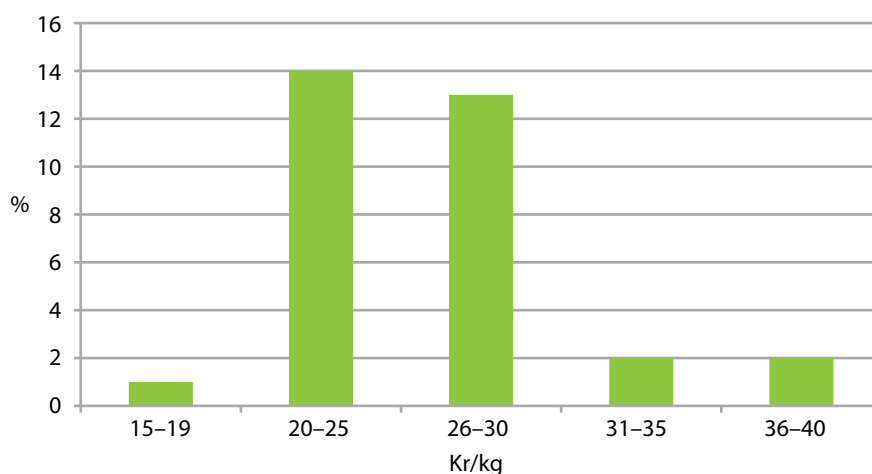
Figur 11 Prisutveckling gentemot jägare de senaste fem åren

Källa: Enkät vilthanteringsanläggningar (egen bearbetning)

De anläggningar som angett att priset till jägare ökat de senaste fem åren hanterar i genomsnitt cirka 40 ton vildsvinskött. De anläggningar som angett att priset varit konstant eller minskat de senaste åren hanterade betydligt mindre vildsvinskött, cirka åtta ton respektive två ton.

Inköpspriset ligger mellan 20 till 30 kr/kg för prima klass

Det pris som vilthanteringsanläggningarna betalar jägarna för köttet varierar mellan de 32 anläggningar som svarat på frågan om vad de betalar till jägare. Priset varierar med vikt och med kvalitet på köttet. I genomsnitt under 2012 varierade inköpspriset från cirka 15 kr/kg till 40 kr/kg för slaktvikt utan päls och skottskador. Många av anläggningarna har delat upp prissättningen utefter slaktvikt vilket innebär att för bästa betalda slaktvikt betalar de ett högre pris till exempel cirka 28 kr och för vildsvin över 40 kg slaktvikt sjunker priset till cirka 15 kr/kg. Som figur 12 visar så har de flesta anläggningar angett att inköpspriset ligger mellan 20 till 30 kr/kg för slaktat och skottrensat kött. Det finns inget samband mellan det genomsnittliga inköpspriset och försäljningsätt. Priserna är inte högre om köttet säljs till restauranger eller i gårdsbutiker jämfört med direkt till konsument.

Figur 12 Pris slaktvikt, utan päls och skottskador, kr

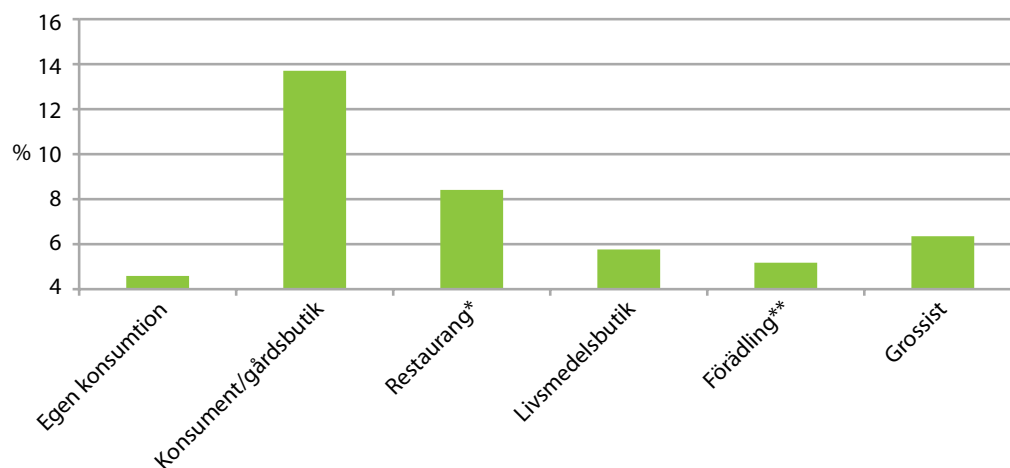
Källa: Enkät vilthanteringsanläggningar (egen bearbetning)

Hur sker försäljningen av vildsvinskött?

Det är vanligt att vilthanteringsanläggningar säljer vildsvinsköttet vidare på olika sätt. I vår enkät angav en majoritet av anläggningarna att de har flera försäljnings-sätt. Försäljningssätten kombineras ofta, det vill säga anläggningarna säljer köttet både direkt till konsument och/eller via gårdsbutik, eller till konsument och till restaurang osv. Varje sätt att sälja köttet har räknats med i figur 13 och här kan man se vilka försäljningssätt som anläggningarna har. Figur 13 visar att försäljning direkt till konsument och/eller gårdsbutik är det vanligaste försäljningssättet. Därefter kommer försäljning till restaurang där andelen hamnar på lite mer än 20 procent.

Flera anläggningar säljer köttet i egen gårdsbutik eller till gårdsbutiker i närheten. Det är åtta anläggningar som säljer vidare köttet till grossist och fem anläggningar som säljer köttet vidare till förädling. Det är också 15 anläggningar som säljer köttet vidare till restaurang och i dessa ingår en anläggning som säljer till storhushåll och tre anläggningar som använder eller säljer köttet till cateringfirmor. Nio procent av anläggningarna levererar till livsmedelsbutiker och butiker som nämns i enkäten är ICA, Coop, Axfood och Bergendahls. Här kan man se en skillnad på storlek på anläggning och försäljningssätt. Det är de anläggningar som hanterar mycket vildsvinskött som framförallt levererar till grossister. De anläggningar som levererar till livsmedelsbutiker och/eller säljer i egen eller närliggande gårdsbutik är både mindre och större i storlek.

Några få anläggningar har angett att köttet går till egen konsumtion. De anläggningar som angett att de konsumerar vildsvinsköttet själva är små.

Figur 13 Försäljningssätt av vildsvinskött, procent

* I Restaurang ingår försäljning till storhushåll och till cateringfirma. En anläggning har angivit att de säljer köttet till storhushåll och tre har svarat att de använder eller säljer köttet till catering.

** I förädling ingår försäljning till styckningsanläggning.

Källa: Enkät vilthanteringsanläggningar (egen bearbetning)

Djupintervjuer med vilthanteringsanläggningar

Vi har gjort tre djupintervjuer med vilthanteringsanläggningar för att få lite mer information om hantering och försäljning av vildsvinskött. Anläggningarna ligger i Södermanland, Kalmar och Skåne län. De skiljer sig i storlek men samtliga anläggningar har en gårdsbutik där de säljer kött och produkter av det vilt som de tar emot. En av anläggningarna slaktar även tamboskap.

Avskjutningen har minskat stammen

Samtliga anläggningar bedömer att avskjutningen har minskat vildsvinsstammen i området. Att den hårda vintern har haft sin påverkan tror de också. Två av anläggningarna anger att de tar emot mindre vildsvin i år jämfört med tidigare år.

Jägare har dålig kunskap i hur vildsvin ska hanteras

Två av anläggningarna anger att de tar emot vildsvin från enskilda jägare och att det fungerar bra. De har inga problem att få vildsvin eller vildsvin med bra kvalitet till sin anläggning. De tar också emot allt som skjuts inom området, även små leveranser vildsvin. En av anläggningarna anger till exempel att leveranserna kan skilja sig på så vis att en jägare kan leverera 500 vildsvin per år medan en annan levererar ett till två djur per år.

En tredje anläggning anger att det först kan bli intressant för dem att ta emot små leveranser eller enstaka vildsvin om kostnaderna för hanteringen minskar och kvaliteten på levererade vildsvin förbättras. Anläggningen har löst problemet med att få det sämsta viltet från jägarna genom att endast jobba med större markägare, jaktarrendatorer och kommuner som har anställda jägare. Detta samarbete löser också problemen med att anläggningen får vilt som hanterats dåligt av jägare som saknar utbildning eller att anläggningen enbart får det sämsta viltet. Anläggningen anger att fördelen med att jobba med större markägare och arrendatorer gör att det alltid finns en person som är ansvarig för jakten och som är intresserad av lönsamhet och att hantera viltet på ett bra sätt. Det gör också att leveranserna till anläggningen blir större och mer kostnadseffektiv.

Samtliga anläggningar ser problem med att många jägare inte hanterat viltet bra. Jägarna har enligt dem ingen utbildning i att hantera viltet och om inte viltet hanteras bra efter att det har fällt så får köttet sämre kvalitet och mycket av köttet går därmed till spillo. De anser att utbildning av jägare skulle kunna leda till att mer kött från varje djur kan utnyttjas. Två av anläggningarna anser att om köttet släpps fritt från jägare så kommer kvaliteten på det kött som finns på marknaden att bli sämre. De anser att det är de som är mest måna om i vilket skick som köttet kommer till dem och därför bör viltundersökarutbildningen ligga på anläggningarna istället än för på jägarna. En anläggning anger att genom att själv utbilda jägarna i hur de ska hantera vildsvinen så har de märkt av en ökad kvalitet på det vilt de får in.

Den stora kostnaden är den för avfallshantering

Anläggningarna anger att kostnaderna för avfallshantering, köttbesiktning och trikinprovtagningen är de stora kostnaderna för anläggningen. **Avfallsavgiften** är definitivt i dagsläget den största kostnaden och stoppavgiften för lastbil som ska hämta avfallet är densamma oavsett om ett eller flera vilt ska destrueras. Avfalls-

avgiften blir därför kostsam för anläggningen hela året, trots att det kan bli ett stopp under lågsäsong. Containern måste tömmas regelbundet även om den inte är fylld. Att förvara avfallet i kylar och frysar fungerar någon vecka, men sedan måste avfallet destrueras. En anledning till att avfallsavgiften kan bli hög beror bland annat på att vildsvinens huvuden måste tas med till anläggningen enligt lagstiftning⁴³. Huvudena är stora och tunga och gör att kostnaden för avfallet ökar eftersom man förutom stoppavgiften betalar en avgift per kg avfall. Enligt uppgift utgör skinn och huvud på vildsvinet cirka 20 procent av grisens levande vikt. Två anläggningar anger att de försöker att hitta alternativ till att bli av med avfallet. En anläggning håller på att försöka hitta en lösning med biogasanläggningar i närheten.

Anläggningarna anger även att kostnaden för *trikinprovtagning* är stor om man bara får in några få vildsvin till anläggningen. Kostnaden för provtagningen blir mindre om man kan skicka in samlingsprover.

En anläggning nämner också kostnaden för köttbesiktning. Utan den *sänkta avgiften för köttkontroll* som finns i dagsläget så skulle inte anläggningen kunna få verksamheten att gå runt. Därför är det en kostnad som i dagsläget är låg, men som skulle kunna påverka verksamheten om den höjs.

Bra lönsamhet för vildsvin

Samtliga anläggningar tycker att lönsamheten är bra för vildsvin i dagsläget och vildsvin utgör en viktig del av anläggningarnas totala lönsamhet. En anläggning anger att utan vildsvin så skulle det inte finnas någon lönsamhet i verksamheten. Att vildsvinen utgör en så viktig del beror bland annat på att de får jagas året runt. En anläggning tror att lönsamheten för vildsvin kommer att bli sämre framöver och att det beror på att de inte kommer få tag på de djur som efterfrågas och som krävs för att få lönsamhet. Anläggningen menar att de redan har märkt av att det finns mindre vildsvin i området och att jakttryck samt en hård vinter minskat antalet.

En anläggning anger att ett problem med lönsamheten för en mindre anläggning är att 60 – 70 procent av viltet kommer in till anläggningen mellan oktober och december. Köttet ska sedan säljas mellan december till oktober. Anläggningen har då svårt att få köttet sålt under denna period och kommer därför efter med betalningarna. Anläggningen har därför i år valt att inte ta emot så stora volymer vilt för att slippa de eftersläpande betalningarna. Risktagandet för om köttet går att sälja kan bli en hård belastning på likviditeten.

Olika meningar om konkurrensen om viltet

En anläggning märker av konkurrensen om viltet eftersom det finns flera anläggningar inom en radie på cirka fem mil. De märker också av att avskjutningen har minskat stammen i området. Däremot anger de två andra anläggningarna att de inte märker av någon konkurrens om viltet utan att de däremot samarbetar med andra anläggningar vid inköp av vilt m.m.

43 Livsmedelsverket (2007)

Vidareförädlad vildsvinskött säger bra

De tre vilthanteringsanläggningarna tar hand om allt viltkött som de får in till anläggningarna, de styckar och vidareförädlar köttet. Två av anläggningarna säljer mycket av köttet i egen gårdsbutik men även lite viltkött till restaurang och livsmedelsbutik. En anläggning säljer vidare cirka 70 procent av köttet till detaljhandeln, cirka tio procent till storköks- och restauranggrossister och en mindre del i egen gårdsbutik.

Allt vildsvinskött går bra att sälja och anläggningarna anger att de får avsättning för köttet. Men det går bäst att sälja vidareförädlad kött som korv, färs, varm- och kallrökta produkter. Anläggningarna försöker att tänka nytt kring produktutveckling. En anläggning anger till exempel att de använder köttet för att göra hamburgare och kebabkött. Anläggningarna tycker att det går lättare att ta ut ett högre pris gentemot konsument om köttet vidareförädlas och att det inte är svårare att sälja vildsvinskött till konsument än annat viltkött.

Alla typer av konsumenter frågar efter vildsvinskött

Vilthanteringsanläggningarna anger att kunderna kommer till butiken för att köpa viltkött och då också vildsvinskött eller andra förädlade produkter. Butikerna har alla kategorier av konsumenter som frågar efter viltprodukterna. Någon anläggning anger att det, förutom de trogna kunderna, är turister som ofta stannar i butiken för att köpa kött. Turisterna har då hittat butiken på nätet eller sett skylten vid vägen. En anläggning anger att de förutom i sin butik säljer köttet på marknader, festivaler och liknande arrangemang och i dessa sammanhang är vildsvinskött efterfrågat.

Anläggningarna marknadsför inte köttet på något speciellt sätt mot konsument, utan de marknadsför genom att sälja bra kvalitet och genom sina hemsidor. De sätter också egna etiketter på produkterna så att konsumenter lätt kan se varifrån produkten kommer.

Det finns en svart marknad

Anläggningarna vet och menar att den svarta marknaden för vildsvinskött är stor och att den är svår att komma åt. Det går att leta efter kött till försäljning på Blocket direkt från jägare. En anläggning nämner att en anledning till att den svarta marknaden är så stor kan beror på att regelverket kring vilt är otydligt. Det som finns skrivet om små mängder vilt i Livsmedelsverkets vägledning har en konstig formulering och kan tolkas på olika sätt. Det finns många jägare som inte tolkar skrivningen som om att vildsvin som ska säljas vidare måste passera en vilthanteringsanläggning.

Enkät

Bakgrundsfrågor

Namn: _____

Anläggningens namn: _____

Vilka/vilket djurslag hanteras vid anläggningen:

- Vildsvin
- Annat: _____
- Hur stor var anläggningens totala produktionsvolym år 2012? _____ kg

Du behöver endast svara på nedstående frågor om du hanterar vilt på anläggningen.

1. Vad är din bedömning om avsättningsmöjligheterna generellt för viltkött?

2. Hur upplever du generellt lönsamheten i hanteringen av vilt och viltkött?

Du behöver endast svara på nedstående frågor om du hanterar vildsvin på anläggningen.

3. Hur mycket vildsvinskött hanterade du på din anläggning år 2012? _____ kg

4. Kan du med befintlig anläggning hantera mer vildsvinskött?

5. Hur upplever du avsättningsmöjligheterna för vildsvinskött

6. Hur bedömer du lönsamheten i att hantera vildsvin och vildsvinskött?

7. Vart levererar du vildsvinsköttet? Sker försäljning direkt till konsument?

8. Hur ser prisbilden ut för vildsvinsköttet gentemot jägare?

- Köper *inte* in några vildsvin

Du behöver endast svara på nedstående frågor om du köper in vildsvin.

- Har priset till jägare ökat, legat konstant eller minskat de senaste åren?

- Om priset har ökat eller minskat, vad beror det på?

- Vad var ditt inköpspris per/kg, i snitt under 2012?

Övriga synpunkter:

Bilaga 3 Så här ser handeln på marknaden för vildsvinskött

Vilka är hindren mot att mer kött når marknaden?

Livsmedelskedjorna ser att det finns hinder som motverkar eller som kan komma att motverka att mer vildsvinskött kommer ut på marknaden. Det är framförallt prisnivån för köttet och okunskap hos konsument som motverkar konsumenternas köplust.

Högt pris i jämförelse med annat kött

Ett hinder för att sälja mer vildsvinskött i butik till konsument är att priset på viltkött är mer priskänslighet jämfört med annat kött. Priset är också förhållandevis högt generellt och viltkött är ett exklusivt kött som inte alla har råd med. Det höga priset gör inte köttet attraktivt att köpa för konsumenten eftersom det finns annat kött att välja med lägre pris istället, till exempel nötkött och griskött. Vildsvin borde kunna attrahera fler då köttet inte är lika dyrt.

Tillgång på kött i dagsläget och framöver

Tillgången på vildsvinskött i dagsläget och framöver anges vara eller kan bli ett hinder för att mer kött kommer ut på marknaden. Butikerna säljer de produkter som leverantörerna tillhandahåller. De får dock signaler om att efterfrågan växer och tillgången på köttet kan komma att minska framöver. Något företag nämner att användandet av vildsvinskött har ökat men att den hade kunnat öka mer om de hade haft bättre tillgång till köttet. Det kan vara svårt att få tag på de produkter de behöver.

Okunskap hos konsument

Okunskapen hos konsument om vad man kan göra med vildsvinsköttet och hur det ska tillagas nämns som ett hinder för att fler konsumenter ska köpa köttet. Okunskapen gör att konsumenterna inte köper köttet och då orkar inte heller butikerna vara ihålliga i sin marknadsföring.

Enkätundersökning

För att få en bild av hur dagligvaruhandeln och restauranggrossister ser på marknaden för vildsvinskött så skickade vi ut ett frågeformulär med frågor om försäljning, prisbild, lönsamhet m.m. I detta avsnitt sammanställer vi de svar som vi fick från ICA, Coop, Axfood och Sodexo.

Har försäljningen av vildsvinskött ökat?

Enligt ICA, Coop och Axfood så har försäljningen av viltkött och vildsvinskött ökat de senaste fem åren. Coop anger att de ser en något högre försäljningsökning av vildsvinskött än annan viltkött, men från en låg nivå. Däremot är försäljningsutvecklingen för viltkött lägre än för gris- och nötkött. Även ICA anger att all försäljning av viltkött har ökat, men från låga nivåer, och att försäljningsutvecklingen för viltkött har högre ökningstal procentuellt än annat kött, men att de säljer

väldig små volymer i jämförelse. ICA:s försäljning av viltkött ökade med cirka 22 procent i volym (cirka 58 ton) perioden 2012-2013 jämfört med perioden året innan.

ICA anger att vildsvinskött står för cirka 12 procent av totala volymen viltkött de säljer och att volymen ökade under perioden 2012-2013 med 117 procent, vilket är sju ton på årsbasis den senaste perioden. Coop anger att vildsvinskött står för cirka fem procent av försäljningen av viltkött.

Sodexo anger att de serverar vildsvinskött i väldigt liten omfattning och att köttet står endast för någon enstaka procent av deras totala viltköttförbrukning. Företagets användande av viltkött har varit relativt konstant de senaste fem åren men med toppar vissa år. En stor orsak till förändringar i användandet är prisenivån på köttet som har stigit. Användandet av vildsvinskött har ökat men den hade kunnat öka mer om de haft bättre tillgång till köttet. Företaget anger att de har haft svårt att få fram produkter när de försökt. Viltköttet är betydligt mer priskänsligt än annan kött.

Är det svårt att få tag på rätt kvalitet och kvantitet?

De kött detaljer av vildsvin som säljs bäst i butikerna är enligt ICA vildsvinsstek, ytterfilé och karré. Axfood anger att de säljer bland annat grytkött, innanlår, innerfilé, benfri karré, stek och ytterfilé. Coop anger att de säljer alla detaljer som deras leverantörer tillhandahåller. Sodexo anger att de använder karré, färs, innerfilé, ytterfilé i sina måltider. ICA, Coop och Axfood anger samtliga att de köper in viltkött och vildsvinskött med svenskt ursprung. De köper in köttet från vilthantlingsanläggningar och framförallt från stora sådana i Skåne. Sodexo anger att de köper in viltkött och vildsvinskött från andra grossister och från vilthantlingsanläggning. Ursprunget är Sverige och Nya Zeeland.

ICA, Coop och Axfood anger att det i dagsläget är lätt att få ta på de kvantiteter och kvaliteter av vildsvinskött som kunderna vill ha. ICA anger att det inte är några problem i dagsläget, men att signalerna är att med fortsatta efterfrågeökningar i samma takt så kan det bli ett problem enligt leverantörerna i framtiden. Sodexo anger att det inte är lätt för dem att få tag på de kvantiteter och kvaliteter vildsvinskött de skulle vilja ha. De skulle vilja servera det oftare och då gärna svenskt.

ICA och Coop anger att försäljningen av vildsvinskött framförallt sker på hösten. ICA anger också att de ser att försäljningen även ökat under sommaren när det grillas mycket. Axfood anger att säsongen för vildsvinskött är februari och april. Sodexo anger att de serverar mer vildsvinskött under hösten.

Hur ser lönsamheten ut för vildsvinskött?

ICA, Coop och Sodexo anger att inköpspriset för viltkött har haft en svag ökning de senaste fem åren. ICA och Coop anger även att inköpspriset för vildsvinskött har ökat de senaste fem åren. Coop menar också att inköpspriset för vildsvinskött har haft en något högre ökning jämfört med annat vilt. Företaget anger också att försäljningspriset följer inköpspriset. ICA anger att förmodligen är det så att försäljningspriserna följer de ökningarna som sker av inköpspriserna.

ICA anger att vilt generellt är en produktgrupp med relativt höga marginaler och god lönsamhet, det gäller också vildsvin. Coop anger att lönsamheten i kategori kött generellt är låg, men att lönsamheten för viltkött ligger något över snittet. Sodexo anger det är sämre lönsamt att köpa in viltkött eftersom inköpspriserna är högre än för annan köttråvara.

Frågar kunderna efter vildsvinskött?

ICA, Axfood och Sodexo ser positivt på marknaden för viltkött och vildsvinskött. De tror på en fortsatt efterfrågan. ICA anger att de ser möjlighet till produktutveckling med kryddade och förberedda produkter. Deras kunder efterfrågar vildsvinskött och då framförallt stekar, grytbitar, filéer, pannfärdiga produkter (kryddade/förberedda) och korv. Coop svarar att de inte ser några större förändringar på marknaden för viltkött framöver och att deras kunder inte frågar efter vildsvinskött. Sodexo anger att kunderna önskar sig billiga detaljer som färs, grytbitar och skav för produktion av lunchrätter och då helst kött med svenskt ursprung.

Coop och Axfood svarar att de exponerar och marknadsför vildsvinsköttet i butikernas kött- och frysdiskar tillsammans med annat kött. ICA anger att de ofta marknadsför köttet under säsong, främst höst, och ofta med lokal anknytning. För att lyckas med försäljningen av köttet krävs demos, information, inspiration och långsiktiga strategier i butik.

Finns det några hinder för en ökad konsumtion?

ICA anger att de tror att det som hindrar en ökad konsumtion av vildsvinskött är priset för köttet jämfört med konventionell pris, priset är en viktig parameter. Priset för viltkött är förhållandevis högt generellt och det är ett exklusivt kött som inte alla har råd med. Vildsvin borde kunna attrahera fler då köttet inte är lika dyrt. De tror också att osäkerheten från konsument kring vad man ska göra med produkterna är ett hinder. Slutligen anger de att ett hinder framöver är att butik inte orkar vara uthålliga med att erbjuda vildsvin i sitt sortiment. Butikerna provar att ta artiklar i sitt sortiment men får de inte omsättning direkt och resultatet blir då svinn så vågar man inte prova igen.

Coop anger att de tror att hindren för en ökad konsumtion är priset och kundens okunskap om hur vildsvin kan tillagas. Sodexo anger att de tror att ett hinder för ökad konsumtion är tillgång på köttet och prisnivån.

Frågeformulär

Försäljning:

1. Säljer ni vildsvinskött?

Ja

Nej (om ni inte säljer vildsvinskött men annat viltkött så svara gärna på de frågor ni kan)

2. Hur ser er försäljning av viltkött ut generellt? Har den ökat, legat konstant eller minskat de senaste fem åren? Visa gärna med försäljningsstatistik år för år.

3. Hur ser er försäljning av *vildsvinskött* ut? Har den ökat, legat konstant eller minskat de senaste fem åren? Visa gärna med försäljningsstatistik år för år.

4. Skiljer sig försäljningsutvecklingen av viltkött jämfört med annat kött, till exempel gris- och nötkött?

5. Vad säljer ni för typ av *vildsvinskött* (vilka kött detaljer)?

6. Varifrån köper ni in viltköttet och vildsvinsköttet? (grossister och ursprung)

7. Är det lätt för er att få tag i de kvantiteter och kvaliteter av *vildsvin* som ni och era kunder vill ha?

8. Finns det någon säsongsvariation i försäljningen av vildsvinskött?

Prisbild, inköps- och försäljningspris:

9. Har inköpspriset för viltkött ökat, legat konstant eller minskat de senaste fem åren? Ge gärna exempel på olika prisnivåer för olika kött detaljer.

10. Har inköpspriset för *vildsvinskött* ökat, legat konstant eller minskat de senaste fem åren? Ge gärna exempel på prisnivåer för olika kött detaljer.

11. Har försäljningspriser för viltkött ökat, legat konstant eller minskat de senaste fem åren? Ge gärna exempel på olika prisnivåer för olika kött detaljer.

12. Har försäljningspriset för *vildsvinskött* ökat, legat konstant eller minskat de senaste fem åren? Ge gärna exempel på prisnivåer för olika kött detaljer.

13. Hur ser lönsamheten ut generellt för viltkött?

14. Hur ser lönsamheten ut för vildsvinskött?

Marknad:

15. Hur bedömer ni marknaden för viltkött generellt framöver?

16. Frågar era kunder efter *vildsvinskött*?

Om ja, vilka detaljer eller produkter efterfrågas (helt kött, färskt kött, korv eller annat hel/halvfabrikat)?

17. Hur bedömer ni marknaden för *vildsvinskött* framöver?

18. Frågar era kunder efter *vildsvinskött*?

Om ja, vilka detaljer eller produkter efterfrågas (helt kött, färskt kött, korv eller annat hel/halvfabrikat)?

19. Hur exponerar och marknadsför ni vildsvinsköttet?

20. Vad tror ni hindret för en ökad vildsvinskonsumention ligger idag?

Övrigt:

21. Egen kommentar eller reflektion kring viltkött och vildsvinskött i era butiker.

Publikationer inom samma område

Vildsvin - hur stora kostnader orsakar vildsvin inom jordbruket?

Rapporten kan beställas från

Jordbruksverket • 551 82 Jönköping • Tfn 036-15 50 00 (vx) • Fax 036-34 04 14
E-post: jordbruksverket@jordbruksverket.se
www.jordbruksverket.se